

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อสร้างเสริมความเข้าใจในตนเองด้านอาชีพของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 สาขางานซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลวิทยาลัยการอาชีพหนองแค จังหวัดสระบุรี มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในตนเอง
 - 1.1 ความหมายของความเข้าใจตนเอง
 - 1.2 ความสำคัญของการเข้าใจตนเอง
 - 1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าใจตนเอง
 - 1.4 แนวทางและวิธีการรู้จักและเข้าใจตนเองด้านอาชีพ
 - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในตนเอง
 - 1.5.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 1.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนวและการแนะแนวอาชีพ
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว
 - 2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแนะแนว
 - 2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ
 - 2.5 ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์
 - 2.6 ลักษณะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับช่างกลโรงงาน
 - 2.7 ลักษณะอาชีพอิสระ
 - 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวด้านอาชีพ
 - 2.8.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในตนเอง

1.1 ความหมายของความเข้าใจตนเอง

คอฟฟ์กา (Koffka. 1978, p. 212) กล่าวว่า ความตระหนักรู้ในตนเอง มีความหมายเหมือนกับสำนึก ซึ่งเป็นภาวะทางจิตที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาต่าง ๆ เกิดการรับรู้และสำนึกเป็นสภาวะบุคคลได้รับรู้หรือได้ประสบการณ์ต่างๆ แล้วมีการประเมินค่า และตระหนักถึงความสำคัญที่ตนเองมีสิ่งนั้น ๆ ซึ่งเป็นสภาวะตื่นตัวของจิตใจต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้น ๆ หมายความว่า ระยะเวลา หรือ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม หรือสิ่งเร้าภายนอกเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนักในตนเองขึ้น

รอส (Ross 1992, p. 53) กล่าวว่า ความตระหนักในตนเอง เป็นการตระหนักที่เกิดจากการมุ่งความสนใจเข้าสู่ตนเอง ซึ่งจะเกิดขึ้นตามสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่มากระตุ้น

โกลแมน (Goleman, 1998, p. 318) ได้ให้ความหมายของการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเองหรือ Self-awareness ไว้ว่า หมายถึง การรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเองในขณะนั้นและใช้อารมณ์ที่ตินั้นเป็นแนวทางตัดสินใจได้ สามารถประเมินความสามารถของตนเองได้ตรงตามความเป็นจริง และมีความรู้สึกมั่นใจในตนเอง

มนัส บุญประกอบ และสาธิตา เมธนาวิณ (2544, น. 50) กล่าวว่า การตระหนักรู้ตนเอง (Self – Awareness) เป็นทักษะภายในของตนเอง เป็นการหยั่งรู้ความเป็นไปได้ของตนเอง มองตนเองภายในได้ วิเคราะห์ตนเอง เข้าใจ และยอมรับตนเอง มีสติ รู้เท่าทันในอารมณ์ของตนเอง ในขณะนั้นได้ รู้ว่ากำลังอยู่ในอารมณ์ใด และรู้สาเหตุของการเกิดอารมณ์นั้น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเองมีความมั่นใจในคุณค่า และความสามารถของตนเอง

เทิดศักดิ์ เดชคง (2545, น. 18) กล่าวว่า ความเข้าใจตนเองหรือ Self-awareness หมายถึง ความเข้าใจในความรู้สึกของตนเอง การเข้าใจและมีจุดมุ่งหมายของชีวิต ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจนรู้ข้อเด่นและจุดด้อยของตนเองอย่างไม่ลำเอียงเข้าข้างตนเอง

โดยสรุปแล้ว การตระหนักรู้ในตนเอง (Self – Awareness) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกของตนเองในสถานการณ์ต่างๆ รู้สาเหตุและผลของการกระทำต่างๆ ที่แสดงออกทางอารมณ์ สามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง มีความมั่นใจและเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเอง

1.2 ความสำคัญของการเข้าใจตนเอง

พรรณพิมล หล่อตระกูล (2544, น. 4) กล่าวว่า การตระหนักรู้และเข้าใจตนเองมีจุดเริ่มต้น ตั้งแต่ช่วงวัยรุ่น ก่อนเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ทุกคนควรจะตระหนักรู้และเข้าใจตนเองได้ดี โดยเฉพาะการเรียนรู้จักอารมณ์ และความต้องการของตนเอง นอกจากนี้ การตระหนักรู้และเข้าใจตนเอง อาจรวมถึง การรู้บทบาทของตน เพราะคนเราอยู่ในสังคม โดยมีบทบาทของตน และมีบทบาทมากกว่าหนึ่งบทบาทไปตามกลุ่มที่เรามีความสัมพันธ์ เช่น ในครอบครัว ในที่ทำงานในสังคม พร้อมกับบทบาทที่มีคือความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเอง จะเห็นได้ว่า การตระหนักรู้ และเข้าใจตนเอง เป็นความสามารถพื้นฐานที่นำไปสู่ความสามารถที่สำคัญ

บลูม และคณะ (Bloom and Faculty, 1971 p. 273) กล่าวว่า ความตระหนักเป็นพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ หรือความรู้สึก เป็นขั้นต่ำสุดของพฤติกรรมด้านความรู้สึก ทศนคติ คำนึงถึงความตระหนักมีลักษณะเกือบคล้ายกับความรู้ (Knowledge) แต่แตกต่างกันตรงที่ ความรู้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ รายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้มีการรวบรวมเก็บสะสมไว้เพื่อสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ การเกิดความรู้ต้องอาศัยระยะเวลา ดังนั้นความรู้จึงเกี่ยวข้องกับ ความจำ หรือความสามารถที่จะระลึกได้ ส่วนความตระหนัก เป็นความสำนึก ซึ่งบุคคลเคยมีการรับรู้ หรือเคยมีความรู้มาก่อน เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น จึงเกิดความสำนึกขึ้น ดังนั้น ความตระหนักในตนเอง จึงเป็นเรื่องของการรับรู้ อุกคิต หรือมีความรู้สึกต่อตนเองบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น สามารถพื้นฐานที่นำไปสู่ความสามารถที่สำคัญ

ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร (2550, น. 31) ได้กล่าวถึงการรู้จักและเข้าใจตนเองมีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเอง ดังนี้

1. การรู้จักและเข้าใจตนเองเป็นความพยายามแก้ไขตนเองให้มีความประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ยอมรับความจริงในสิ่งที่ประกอบเป็นตัวตน ทำให้มีแนวทางในการปรับปรุงตนเองให้เป็นที่รักใคร่ ชอบพอคนอื่น ๆ ให้มากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถปรับตัวให้มีชีวิตที่มีความหมาย มีความกระตือรือร้นและมีชีวิตชีวาในการดำเนินชีวิตมากขึ้น
2. การรู้จักและเข้าใจตนเอง ช่วยให้บุคคลรู้ขอบเขตความสามารถ ความชำนาญ ตลอดจนข้อด้อยต่าง ๆ และความเข้าใจตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเข้าใจผู้อื่น โดยสามารถแสดงพฤติกรรมโต้ตอบกับบุคคลอื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
3. การรู้จักและเข้าใจตนเอง จะช่วยให้เกิดการยอมรับตนเองตามที่เป็นจริงได้อย่างมีเหตุผล จึงมีผลทำให้ตนเองเกิดความมั่นใจ ในตนเองมากขึ้น มีสุขภาพจิตที่ดี รู้คุณค่าของตนเองมากขึ้น และสามารถควบคุมตนเองมิให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อหน้าคนอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การเข้าใจตนเอง มีความสำคัญต่อบุคคล ทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก เจตคติ พฤติกรรม ความสามารถบทบาทของตนเอง และยังช่วยให้บุคคลได้รู้ถึงข้อดี ข้อบกพร่องของตนเอง ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขตนเองต่อไป

1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าใจตนเอง

บุคลิกภาพของบุคคลแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะแห่งตนซึ่งมีผลมาจากธรรมชาติของแต่ละบุคคลอันประกอบด้วยพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนกำหนดและส่งเสริมความเป็น ตน ของแต่ละบุคคล ซึ่งกล่าวได้โดยสรุปจาก ภัทรา บุญยไทรระ (2542, น. 21-22) ดังนี้

1. พันธุกรรม เป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่กำหนดว่าบุคคลจะมีตนอย่างไร เช่นเพศ เชื้อชาติ สีผิว ขนาด รูปร่างหน้าตา คนที่มีความปกติหรือผิดปกติของร่างกาย เป็นต้น สิ่งที่บุคคลได้รับได้ถ่ายทอดทางพันธุกรรม ได้แก่

- 1.1 ลักษณะทางกายภาพ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของแต่ละคน มีดังนี้

- 1.1.1 ลักษณะทางโครงสร้างของรูปร่างโดยทั่วไป ลักษณะสีผิมนัยน์ตาสีผิว
- 1.1.2 ลักษณะใบหน้า รูปร่าง ใบหู จมูก ริมฝีปาก กะโหลกศีรษะ
- 1.1.3 เพศ

1.1.4 โรคบางอย่างที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม เช่น เบาหวาน ตาบอดสี
สีระชะล้าน เป็นต้น

1.1.5 ความสมบูรณ์ของระบบต่อมไร้ท่อต่าง ๆ ที่ทำงานอย่างมีระบบทำให้
ร่างกายเจริญเติบโตและมีพัฒนาการอย่างเหมาะสม

1.1.6 กลุ่มเลือด ได้แก่ A, B, O และ AB

1.2 ลักษณะทางสติปัญญา สติปัญญาความสามารถที่จะทำให้มีความเข้าใจที่เป็น
นามธรรม และการปรับตัวของมนุษย์ สติปัญญาถ่ายทอดได้ทางพันธุกรรมในระหว่างตั้งครรภ์ถึงแม้ว่า
บิดา มารดา จะมีระดับสติปัญญาสูงก็ตาม ถ้ากรณีที่เกิดอุบัติเหตุและได้รับการ
กระทบกระเทือนทั้งทางกาย และจิตใจอย่างรุนแรง อาจมีผลกระทบต่องานสติปัญญาของเด็กได้

2. สิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการเกิดและการพัฒนาตนและมีผลต่อการรู้จักและ
เข้าใจตนเองได้เช่นกัน ซึ่งสามารถนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.1 ธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างตนเอง ได้แก่

2.1.1 สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการของมนุษย์ ทำให้พัฒนาการหยุดชะงัก
หรือสิ้นสุดได้ เช่น สารเคมี ยา อาหาร รังสี

2.1.2 สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาของมนุษย์ภายหลัง เช่น อุบัติเหตุ
โรคภัย ไข้เจ็บ

2.1.3 สิ่งแวดล้อมที่มีทั้งผลดีและผลเสีย เป็นสิ่งที่เกิดควบคู่กับมนุษย์ตั้งแต่
เกิดจนตาย ได้แก่ เพื่อน ครอบครัว สถาบันทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อ

2.1.4 สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต

2.1.5 สิ่งแวดล้อมที่มีทั้งประเภทภายในและภายนอกครอบครัวมารดา

2.2 สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างตนของบุคคล ซึ่งพอจะแยกเป็นประเด็น
ต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.2.1 สารเคมี อาหาร และยา

2.2.2 ต่อมไร้ท่อที่มีอิทธิพลต่อบุคคล

2.2.3 การอบรมเลี้ยงดู การอบรมเลี้ยงดูที่มีอิทธิพลต่อการรู้จักและเข้าใจ
ตนเอง

สรุปได้ว่า ความตระหนักรู้ในตนเอง เกิดขึ้นได้กับทุกคน ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมรอบๆ
ตัวบุคคลเหล่านั้น อีกทั้งสติปัญญาก็เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของการตระหนักรู้ในตนเอง

1.4 แนวทางและวิธีการรู้จักและเข้าใจตนเองด้านอาชีพ

การรู้จักและเข้าใจตนเอง เป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่จะช่วยให้บุคคลสามารถ
พัฒนาตนเองให้สามารถปรับพฤติกรรมที่แสดงออกให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ และ
ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น การรู้จักมองเห็นตนเองได้ตรงต่อความเป็นจริง และทำใจ
ยอมรับสภาพที่แท้จริงของตนเองได้ จะช่วยให้บุคคลสามารถกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้อย่าง
เหมาะสมสามารถเผชิญปัญหาหรือความยุ่งยากที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรับตัวและ
ดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข ซึ่งมีแนวทางที่จะช่วยให้บุคคลรู้จักมองเห็นตนเองและเข้าใจตนเองได้
สามารถใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาามาวิเคราะห (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2550, น. 34) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ทฤษฎีตัวตน (Self theory) บุคคลแต่ละคนเริ่มชีวิตด้วยการเป็นหน่วยที่หนึ่งที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยสิ่งแวดล้อมและพันธุกรรมเป็นตัวกำหนดและส่งเสริมลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลแต่ละคนให้มี “ตน” ที่แตกต่างกันออกไป แนวทางที่จะช่วยให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเองได้นั้นอาจกระทำได้โดยศึกษาและวิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมทางอารมณ์ของบุคคล นอกจาก “ตน” แล้วบุคคลยังมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตน (Self concept) ซึ่งอาจไม่เป็นความจริง หรือไม่ตรงกับตัวตนจริงได้ เพราะความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตน คือ การรับรู้ของเองกับบุคคลเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งอาจเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และวัยของบุคคล ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองเกิดจากความรู้สึกนึกคิดเจตคติ และกระบวนการรับรู้ต่าง ๆ ที่สะสมเป็นประสบการณ์ของบุคคลทั้งประสบการณ์ส่วนตัวและประสบการณ์ที่ได้จากการเป็นสมาชิกของสังคม โดยการแปลความหมายปฏิกริยาหรือสีหน้าท่าทางผู้อื่นที่มีต่อตน ทำให้บุคคลทราบว่าเข้าเป็นที่ยอมรับหรือไม่ต้องการ เช่น บุคคลรู้ว่าตนเองเก่งจากคำชมหรือสีหน้าท่าทางของผู้อื่น เป็นต้น การแปลความหมายของบุคคลอาจผิดพลาดได้ เพราะอคติและสภาพร่างกาย กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีอาการโกรธ หรือเจ็บป่วย การรับรู้อาจไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือการแสดงพฤติกรรมของบุคคลอาจไม่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง เช่น การแสดงท่าทีว่าไม่รัก ไม่สนใจ หรือถอนของหญิงสาวที่มีต่อชายหนุ่มเพราะเกิดอารมณ์หึงหวง เป็นต้น โรเจอร์ส (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545, น. 123-127 อ้างอิงจาก Rogers, 1988, p. 149) แบ่งตัวตนของบุคคลออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

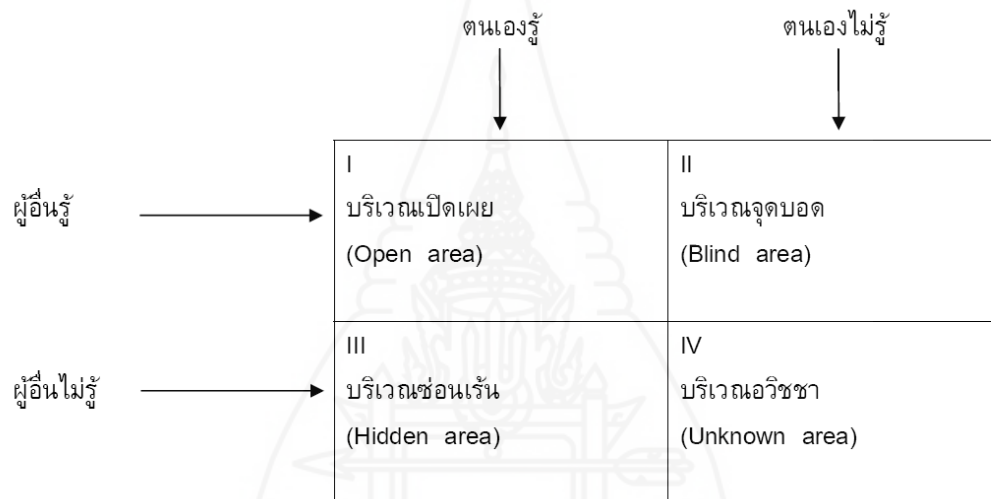
1.1 ตนที่ตนมองเห็น (Self concept) คือ ภาพของตนที่บุคคลมองตนเองว่าเป็นคนอย่างไร คือใคร มีความรู้ ความสามารถ และลักษณะเฉพาะตนอย่างไร เช่น การมองว่าตนเองเป็นคนสวย คนเก่ง คนช่างพูด คนต่ำต้อยวาสนา คนเก็บตัว เป็นต้น โดยทั่วไปบุคคลจะรับรู้และมองเห็นตนเองหลายแง่หลายมุม ซึ่งอาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือภาพที่คนอื่นเห็น เช่น คนที่ชอบเอาเปรียบผู้อื่น อาจไม่เคยนึกเลยว่าตนเองเป็นบุคคลประเภทนั้น ตนที่ตนมองเห็นนี้ คือ ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง และอาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งเดียวกันกับตนตามการรับรู้ของตัวเอง (Perceived self)

1.2 ตนตามที่เป็นจริง (Real self) คือ ลักษณะตัวตนที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง เช่นความสามารถ ความถนัด ข้อดีข้อเสียตามที่เป็นจริงซึ่งบ่อยครั้งที่ตนมองไม่เห็นข้อเท็จจริงของตน เพราะเป็นกรณีที่ทำให้รู้สึกเสียใจ เศร้าใจ ไม่เต็มหน้าเทียบเท่ากับบุคคลอื่น ๆ หรือรู้สึกผิด เป็นบาป เป็นต้น

1.3 ตนตามอุดมคติ (Ideal self) คือ ตนที่อยากมี อยากเป็น แต่ยังไม่มีและไม่เป็นในสภาวะปัจจุบัน นอกจากนี้โรเจอร์สยังเชื่อว่าการที่บุคคลมีตนตามที่ตนมองเห็นหรือมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตน สอดคล้องและใกล้เคียงกับตนตามที่เป็นจริง จะเป็นผลดีกับการดำเนินชีวิต เพราะบุคคลจะมีอารมณ์และบุคลิกภาพมั่นคง มีมนุษยสัมพันธ์ดีมีสมรรถภาพสูงในการประกอบภารกิจตามหน้าที่ ไม่ค่อยมีความวิตกกังวล ยิ่งไปกว่านั้นการที่บุคคลมองเห็นตนเองตามความเป็นจริง มักมองเห็นตนตามอุดมคติที่ค่อนข้างเป็นไปได้ ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความมุ่งมั่น กระตือรือร้น มีความสมหวัง และพึงพอใจตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความพอใจในบุคคลอื่นด้วย ส่วนผู้ที่สร้างภาพตามอุดมคติห่างไกลตนตามที่เป็นจริง มักประสบความผิดหวังในตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอทำให้มองตนเองและผู้อื่นในแง่ลบ มีเพื่อนน้อย คบหาสมาคมกับใคร ๆ ยาก บุคคลประเภทนี้มักมีข้อสับสน

และขัดแย้งในตนเอง และกับผู้อื่น ดังนั้นการรู้จักและมองเห็นตนเองตามที่เป็นจริง จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่เป็นสุขของบุคคล

2. ทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี (The Johari Window) ลูฟท์และอิงแฮม (ปราณี รามสูต และจำรัส ด้วงสุวรรณ, 2545, น. 97-98 อ้างอิงจาก Luft & Ingham, 1970, pp. 281-282) ได้เสนอ ทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1955 (โดยนำชื่อต้นของทั้งสองท่าน คือ Joseph Luft และ Harry Ingham มารวมกันเป็นชื่อทฤษฎี) เพื่อมุ่งแสดงให้เห็นถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคคลซึ่งสามารถอธิบายถึงพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของบุคคลได้ว่า มีลักษณะและองค์ประกอบเป็น อย่างไรเพื่อช่วยให้บุคคลได้เข้าใจตนเองและคนอื่นได้ดียิ่งขึ้น ทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี ได้แบ่งพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของบุคคลออกเป็น 4 ส่วน ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 ภาพหน้าต่างโจฮารี

ที่มา: ลูฟท์และอิงแฮม (ปราณี รามสูต และจำรัส ด้วงสุวรรณ, 2545, น. 97 อ้างอิงจาก Luft & Ingham, 1970. pp. 281-282)

ส่วนที่ 1 บริเวณเปิดเผย หมายถึง การแสดงออกที่บุคคลเขาใจดีว่าตนเองกำลังทำอะไร อยู่ด้วยวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายใด และในขณะเดียวกันบุคคลอื่นก็ทราบถึงการกระทำและจุดมุ่งหมายที่บุคคลแสดงออกอย่างถูกต้องตรงกัน เช่นบุคคลหนึ่งเมื่อเกิดความไม่พอใจ จะแสดงออกทางพฤติกรรม โดยมีท่าทางมีนตึงสีหน้าเฉยชาและดวงตาเปลี่ยนแวว ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะประจำตัวที่เกิดขึ้นทุกครั้งทีบุคคลนั้นเกิดความไม่พอใจและต้องการแสดงให้คนอื่นทราบว่าเขาไม่พอใจจนเป็นที่สังเกตได้ของคนอื่น ดังนั้น เมื่อบุคคลนั้นเกิดความไม่พอใจและแสดงพฤติกรรม ดังกล่าวออกมา คนอื่นทราบได้ทันทีว่าบุคคลนั้นไม่พอใจ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 บริเวณจุดบอด หมายถึง การแสดงออกที่บุคคลไม่รู้ตัวว่าได้แสดงอะไรออกไป เพราะเหตุใดจึงแสดงอย่างนั้น แต่สิ่งที่บุคคลแสดงออกไปนั้นเป็นที่ปรากฏและเข้าใจของคนอื่นโดยชัดแจ้งได้ เช่น บุคคลคนหนึ่ง เวลาพูดต้องยกคิ้ว หรือ ยกไหล่ โยกตัว โดยไม่มีจุดหมายและบุคคล

นั่นเองก็ไม่ทราบเวลาที่ตนพูดนั้นได้ยักคิ้ว ยกไหล่ โยกตัว แต่คนอื่นเห็นโดยทั่วกันว่าบุคคลนั้นเวลาพูดจะต้องยักคิ้ว ยกไหล่ หรือ โยกตัว ซึ่งทำไปโดยไม่รู้ตัวและไม่มีจุดมุ่งหมายใด ๆ

ส่วนที่ 3 บริเวณซ่อนเร้น หมายถึง การแสดงออกที่บุคคลทราบดีว่าตนเองกำลังทำอะไร อยู่ด้วยจุดมุ่งหมายใด แต่คนอื่นไม่ทราบหรือทราบไปในทิศทางอื่น ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น บุคคลคนหนึ่งปิดบังนิสัยเจ้าชู้ของตน ด้วยการวางท่าทางเป็นคนสงบเสถียร มีสมณะ ทำให้เป็นที่วางใจแก่ผู้พบเห็นว่าเป็นคนดี ไม่หลุกหลิกเรื่องผู้หญิงหรือผู้ชาย เป็นต้น

ส่วนที่ 4 บริเวณอวิชา หมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่ตนเองไม่เคยทราบและเข้าใจมาก่อน และคนอื่นก็ไม่เคยทราบและเข้าใจมาก่อนเช่นกัน แต่จะทราบก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่าง ทำให้ต้องแสดงออกซึ่งพฤติกรรมและอารมณ์ อันไม่เป็นที่ทราบให้ปรากฏออกมา เช่น บุคคลที่ตลอดเวลา ดูเป็นคนน่านับถือ อ่อนหวาน นุ่มนวล แต่เมื่อตกอยู่ในสภาวะแข่งขัน เกิดอารมณ์ริษยาชิงดีชิงเด่น ทำให้แสดงพฤติกรรมและอารมณ์เชิงมุ่งทำลายคู่แข่งออกมา อันเป็นพฤติกรรมและอารมณ์ซึ่งตัวบุคคลนั้นเองและคนอื่นคาดไม่ถึง และเมื่อพฤติกรรมที่ไม่มีใครคาดคิดมาก่อน ปรากฏออกมา ก็ทำให้ทั้งตัวบุคคลเองและคนอื่นได้รู้จักและเข้าใจบุคคลอีกแง่มุมหนึ่งได้

จากแนวคิดของทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการที่บุคคลจะรู้จักและมองเห็นตนเองตลอดจนเข้าใจตนเองให้ได้มากขึ้นนั้น บุคคลจำเป็นต้องหาวิธีการที่จะลดพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดในส่วนที่ 2 ของหน้าต่าง คือ บริเวณจุดบอดให้เหลือน้อยลงหรือหากเป็นไปได้ก็ให้หมดไป ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลดีต่อตัวเอง ดังนั้น หากบุคคลได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหรือลดเว้นแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ การลดบริเวณของหน้าต่างส่วนนี้ ย่อมส่งผลให้บริเวณของหน้าต่าง ส่วนที่ 1 ซึ่งได้แก่บริเวณเปิดเผย กว้างมากขึ้น นั่นคือ บุคคลสามารถรู้จักและมองเห็นตนเองมากขึ้น การที่บุคคลรู้ตัวและเข้าใจว่าสิ่งที่ตนเองคิดหรือทำอยู่นั้น คืออะไร มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ใดจึงคิดหรือทำเช่นนั้นย่อมเป็นการง่ายต่อการประเมินผลดีและผลเสียของการคิด และการกระทำให้ถูกต้องเหมาะสมต่อสภาพการณ์ต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในตนเอง

1.5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

รัชมี โพนเมืองหล้า (2543, น. 84) ได้ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ผลสรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้คะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน โดยก่อนการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ระหว่าง 17-37 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเท่ากับ 28.6 และหลังจากการได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นักเรียนมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองระหว่าง 29 - 40 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเท่ากับ 34.2 มีผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการได้รับการจัดกิจกรรมกลุ่มอยู่ระหว่าง 1 - 12 และมีค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนเท่ากับ 5.6 และผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

เปรมใจ บุญประสพ (2545, น. 49) ได้ทำการศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ของนักเรียนวัยรุ่น โรงเรียนบ้านบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน รวม 30 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง มีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองสูงกว่า นักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สุวิภา ภาควัยอด (2547, น. 36-39) ได้ศึกษาวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2546 ชั้น ปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์ ที่อาสาสมัครเข้าร่วมกับการฝึกอบรมทำการสุมนิสิตมาจำนวน 40 คน แบ่งเป็นนิสิตชาย 20 คน และนิสิตหญิง 20 คน เพื่อเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน โดยให้กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองจำนวน 9 ครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตที่ได้รับการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มในกลุ่มทดลอง มีการตระหนักรู้ในตนเองสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้รับการพัฒนาเมื่อสิ้นสุดการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. นิสิตหญิงที่ได้รับการพัฒนาพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มมีการตระหนักรู้ในตนเองสูงกว่านิสิตชายที่ได้รับการพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มเมื่อสิ้นสุดการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มยุรี วิสูตราศัย (2547, น. 67-70) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดซากหมาก กศ.ม. จิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยบูรพา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือกลุ่มนักเรียนที่มีคะแนนการตระหนักรู้ในตนเองต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จำนวน 12 คนและใช้สุ่มกลุ่มตัวอย่างง่ายในการทดลองจำนวน 6 คน และกลุ่มควบคุม 6 คน การวิจัยพบว่า นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะของการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีการตระหนักรู้สูงกว่าในกลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลอง ระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวการตระหนักรู้ในตนเองมีระยะหลังการทดลอง ระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวมีการตระหนักรู้ในตนเอง ในระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน

วรรณิศา พลอดโปร่ง (2555) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองในการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ปีการศึกษา 2555 ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1) ชุดกิจกรรมแนะแนวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (2) แบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองในการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลพบว่า (1) ภายหลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวมีการตระหนักรู้ในตนเองก่อนการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) ภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวมีการตระหนักรู้ในตนเองในการเลือกแผนการเรียนมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) ในระยะติดตามผลนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวมีการตระหนักรู้ในตนเองในการเลือกแผนการเรียนสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (4) ในระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผลนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวมีการตระหนักรู้ในตนเองในการเลือกแผนการไม่แตกต่างกัน

1.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เทรปปาและไฟร์ค (Treppa & Frike, 1972, pp. 466-467) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของกลุ่มมาราธอนที่มีความเข้าใจในตนเองโดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมผลวิจัยพบว่ากลุ่มควบคุมมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความเข้าใจตนเองที่ดีขึ้น มีความสามารถในการควบคุมตนเองได้มากขึ้น เห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ และยอมรับเข้าใจในความเป็นมนุษย์ของตนเอง เข้าใจความสามารถการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความคิดเห็นต่อตนเองในอุดมคติได้

แอปปีนเจอร์ Eppinger (2008 อ้างถึงใน สุนทรี ชำรงโสทธิสกุล, 2550, น. 120) ได้ศึกษาเรื่องผลการตระหนักรู้ตนเองที่มีผลต่อพัฒนาการให้คำปรึกษาโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนของมหาวิทยาลัยจอร์เจียที่กำลังฝึกเป็นผู้ให้คำปรึกษาโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองได้รับข้อมูลย้อนกลับในการให้คำปรึกษาแต่ละครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับข้อมูลย้อนกลับในแต่ละครั้ง หลังจากฝึกไปแล้ว 10 สัปดาห์ พบว่า ผลการตระหนักรู้ตนเองที่มีต่อการพัฒนาการให้คำปรึกษาของผู้ให้คำปรึกษา ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการพัฒนาเป็นผู้ให้คำปรึกษาไม่แตกต่างกัน

เฟอร์แมนและแอนนีไวท์ (Ferman & Annie Wright, 1999, pp. 60-61A) ได้ศึกษาการตระหนักรู้และความพึงพอใจของนักเรียนกับการบริการด้านอาชีพวิธีการเตรียมตัวในการสมัครงาน ประชากรส่วนใหญ่เป็นนักเรียนปีสุดท้าย เพศหญิงอายุระหว่าง 21-25 ปี ผลการวิจัยพบว่า ด้านศูนย์ให้บริการทางอาชีพนักเรียนมีการตระหนักรู้และพื่อน้อยมาก ด้านหารทดลองรับสมัครนักเรียนมีการตระหนักรู้และความพึงพอใจในระดับปานกลาง ด้านการเตรียมตัวด้านต่างๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถของตน นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับที่สูงพอสมควร และตัวแปรที่มีผลกระทบทำให้เกิดความแตกต่างกันของนักเรียนในมหาวิทยาลัยคือ ภูมิฐานะ ส่วนเพศและอายุมีผลน้อยมาก

สรุปคือ ทุกการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในตนเองหรือการตระหนักรู้ในตนเอง (self awareness) เมื่อได้รับการบริการแนะแนวแล้ว กลุ่มตัวอย่างก็จะมี ความเข้าใจในตนเองมากยิ่งขึ้น

2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนวและการแนะแนวอาชีพ

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว

ความหมายของการแนะแนว สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (2546, น. 5) ได้ให้ความหมายว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถที่จะช่วยตนเองได้ ช่วยให้เขารู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจคนอื่นในสังคม สามารถปรับตัวเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันได้ด้วยดี และช่วยให้เขาได้พัฒนาตนเองทุกด้าน จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดของการแนะแนวมุ่งไปที่การช่วยให้บุคคลแต่ละคนได้สามารถแก้ปัญหา สามารถเลือก และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างดีที่สุด อย่างฉลาดที่สุด สามารถดำเนินชีวิตและปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ ให้เข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี จนมีความสุข ความเจริญ และความก้าวหน้าในชีวิต

โจนส์ (Jones, 1951) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวว่าเป็นการช่วยเหลือให้บุคคลรู้จักตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองได้ ว่าเขาจะต้องการอะไร จะทำอะไร และจะทำให้จุดมุ่งหมายของเขาสมบูรณ์ได้อย่างไร ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้

จากที่ได้ศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้ตระหนักในคุณค่าของตนเอง สามารถใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเลือก และวางแผนทางชีวิตของตนได้อย่างฉลาด เป้าหมายและขอบข่ายของงานแนะแนว วัลภา สบายยิ่ง (2554, น. 1-11) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการแนะแนว คือ การสร้างคุณภาพชีวิตให้กับบุคคล หรือการพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญสูงสุดในทุกด้าน (ตามศักยภาพ) ซึ่งอาจทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ ส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาในขอบข่ายของการดำรงชีวิตด้านต่างๆ ซึ่งอาจจำแนกได้เป็น ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม

สรุปเป้าหมายของการแนะแนวคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลต่างๆ ให้ดีขึ้น โดยการให้คำปรึกษา และเพื่อให้ผู้ที่ได้รับการปรึกษารู้จักการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

ความหมายของการปรึกษาเชิงจิตวิทยา วัลภา สบายยิ่ง (2554, น. 2-55) ได้กำหนดงานแนะแนวสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 มิติ คือ

1. มิติที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่นักแนะแนวจะให้บริการได้แก่ บุคคลทั้งที่บริการเป็นวัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึงว่าการให้บริการแนะแนวนั้นต้องให้กับบุคคลทุกวัยโดยทั่วถึง

2. มิติที่เกี่ยวข้องกับด้านต่างๆ ที่นักแนะแนวจะช่วยบุคคลแต่ละวัย ได้แก่ ด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม หมายถึงการแนะแนวต้องครอบคลุมทั้งการแนะแนวด้านการศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ และการแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม

3. มิติที่เกี่ยวข้องกับการกิจของนักแนะแนว ได้แก่ การกิจ ด้านบริหาร ด้านบริการ และด้านวิชาการ ซึ่งหมายถึงว่า นักแนะแนวจะต้องจัดให้มีบริการทั้ง 5 แก่ผู้รับบริการ อันได้แก่

3.1 บริการรวบรวมข้อมูลรายบุคคล

3.2 บริการสนเทศ

3.3 บริการให้การปรึกษา

3.4 บริการจัดวางตัวบุคคล

3.5 บริการติดตามและประเมินผล

นอกจากบริการทั้ง 5 ด้านนี้แล้ว ยังต้องมีหน้าที่ในการจัดการหรือบริหารงาน
แนะแนวให้ลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ กับต้องทำการวิจัยเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ทางการแนะแนวมา
พัฒนางานของตนด้วย

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (2546, น. 6) ได้แบ่งประเภทของการแนะแนว
ออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1. การแนะแนวการศึกษา (Educational guidance) หมายถึง
กระบวนการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลหรือเด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญา มีความเฉลียวฉลาด เช่น วิธีการ
ค้นคว้าวิชาต่างๆ วิธีการใช้อุปกรณ์ในการเรียน วิธีการเลือกวิชาเรียน การศึกษาต่อ การใช้ห้องสมุด การ
แก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียน เป็นต้น

ประเภทที่ 2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational guidance) หมายถึง กระบวนการ
ต่างๆ ที่ช่วยบุคคลในการเลือกอาชีพเลือกประกอบอาชีพได้เหมาะสมกับความถนัด ความสามารถ
และความสนใจของตน ตลอดจนการช่วยเตรียมบุคคลเพื่อประกอบอาชีพ การช่วยให้บุคคลมีเจตคติที่
ดีต่ออาชีพ และช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาอาชีพของตนได้ การแนะแนวอาชีพต้องคำนึงถึงหลัก 3
ประการ ดังนี้

2.1 ช่วยให้ผู้บุคคลเข้าใจคุณสมบัติ ภูมิหลัง สภาพแวดล้อม ลักษณะความสามารถ
ต่างๆ รวมทั้งความสามารถพิเศษของตนเองได้เป็นอย่างดี และมีการพิจารณาอย่างละเอียด

2.2 ช่วยให้ผู้บุคคลรู้จักอาชีพต่างๆ อย่างละเอียดโดยศึกษาอาชีพทุกอาชีพ ลักษณะ
งานของแต่ละอาชีพ โดยการจัดทำสมุดอาชีพ จัดงานวันอาชีพ รวบรวมประวัติผู้ประกอบอาชีพ
พาไปชมโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ การฉายภาพยนตร์หรือสไลด์เกี่ยวกับอาชีพ พาไปดูการปฏิบัติงาน
ของบุคคลในแต่ละอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน ค่าจ้าง สวัสดิการ และสภาพการทำงาน
ให้ผู้บุคคลได้มีโอกาสพิจารณา แต่ละอาชีพทุกแห่งทุกมุมก่อนที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพ

2.3 ช่วยให้ผู้บุคคลคิด และตั้งเป้าหมายในการประกอบอาชีพ ให้เหมาะสมกับอัตภาพ
ของตนเอง

ประเภทที่ 3. การแนะแนวส่วนตัวและสังคม (Personal-Social guidance)
หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลมีชีวิต หรือความเป็นอยู่ที่ดี สุขสมบูรณ์ มีความเจริญทั้งทาง
กาย และทางจิตใจ มีอารมณ์มั่นคงสามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสังคม และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่าง
มีความสุข เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ต่อตนเองและสังคม ปัญหาส่วนตัวและปัญหาสังคม จะถือว่าเป็น
ปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่งที่บุคคลจำเป็นต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถที่จะหลบหนีไปให้พ้น
ได้ ผู้แนะแนวมีหน้าที่ช่วยเหลือให้ผู้ประสบปัญหาได้รู้จักแนวทางในการปฏิบัติตนเมื่อประสบปัญหา
ดังนี้

3.1 ช่วยให้ผู้บุคคลศึกษาตนเองอย่างละเอียด ทำความเข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงของ
ตนเอง ศึกษาปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับจุดเริ่มแรกของปัญหา นำปัญหามาเป็นศูนย์กลางแล้วหาสาเหตุ
แห่งปัญหา

3.2 ใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีการคิดทบทวนและรู้จักใช้วิจารณญาณอย่าง
รอบคอบในการแก้ไขปัญหา

กมลรัตน์ กรีทอง (2545, น. 232-233) กล่าวถึงขอบข่ายของการแนะแนว ในสถานศึกษาและในองค์กรว่าควรครอบคลุมขอบข่ายงานแนะแนว 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การแนะแนวการศึกษา หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือบุคคลให้ได้รับความสำเร็จในการศึกษาตามความสามารถ ในองค์กรก็คือ การส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีความก้าวหน้าทางการศึกษา การแนะแนวในรูปการจัดส่งไปเพิ่มพูนความรู้ โดยการศึกษาดูงาน การอบรมสัมมนา ตลอดจนการศึกษาต่อเพื่อนำความรู้มาพัฒนาองค์กร
2. การแนะแนวอาชีพ หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือให้บุคคลรู้จักเลือกและเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ และการปฏิบัติตนให้ประสบความสำเร็จในอาชีพขององค์กร และการเพิ่มพูนประสบการณ์ในการทำงาน
3. การแนะแนวส่วนตัวและสังคม หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้บุคคลดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีอารมณ์ที่มั่นคง สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในองค์กร คือ การช่วยให้บุคลากรในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และทำงานเป็นทีมอย่างสามัคคีและมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การแนะแนว มีขอบข่ายที่สำคัญ 3 ด้านคือ การแนะแนวทางการศึกษา (Educational Guidance) การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) และการแนะแนวส่วนตัวและสังคม (Personal Social Guidance) โดยครอบคลุมวัยที่ให้บริการตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ โดยในการดำเนินงานแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยานั้นมี 3 ภารกิจคือ 1) ภารกิจด้านบริหาร 2) ภารกิจด้านบริการ ประกอบด้วย บริการรวบรวมข้อมูลรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้การปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามและประเมินผล และ 3) ภารกิจด้านวิชาการ

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแนะแนว

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน ช่อลดา ขวัญเมือง (2541, น. 16-17) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนควรจัดให้สอดคล้องจุดหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการแนะแนวโดยทั่วไป มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพจริง ให้เข้าใจในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและความต้องการ รับรู้ความสามารถของตน ความสนใจ ความถนัดและค่านิยมที่ตนยึดถือ
2. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อในสถานศึกษาต่างๆ เช่น ระเบียบการรับสมัคร รวมทั้งโอกาสในการศึกษาต่อจากสถาบันอื่นๆ
3. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโลกกว้างทางการอาชีพ การแบ่งหมวดหมู่อาชีพ ลักษณะของอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของแต่ละคน ละข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่ต้องการ
4. เพื่อให้นักเรียนได้นำข้อมูลที่ได้อ่านเลือกตัดสินใจ
5. เพื่อให้นักเรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์ เกิดความมั่นใจในการวางแผนเลือกทางเดินชีวิตในอนาคต ถ้าพบว่าไม่เหมาะสมจะได้เปลี่ยนแปลงได้ทันทั่วทั้งที่
6. เพื่อให้ครูแนะแนวได้มีโอกาสนพบนักเรียนในชั้นได้อย่างทั่วถึง ทำให้ครูแนะแนวได้ทราบข้อมูลที่แท้จริงของนักเรียน อันจะส่งผลสำเร็จในการจัดการบริการแนะแนวอื่นๆ ต่อไป

ขอบข่ายการแนะแนวในสถานศึกษา เป็นงานบริการที่มุ่งให้ความช่วยเหลือนักเรียน ในด้านการพัฒนาตนเองโดยนำเอาความสามารถที่ตนเองมีอยู่มาใช้ในการพิจารณาอย่างมีเหตุผล สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ตลอดจนรู้ถึงวิธีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข ในชีวิตการแนะแนวนั้นเกิดขึ้นมาจากปัญหาและความต้องการต่างๆอาจมีลักษณะสัมพันธ์กันจนแยก จากได้ยากซึ่งจะมีลักษณะปัญหา 3 ประการ

1. การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance) การแนะแนวการศึกษาจะเริ่ม ตั้งแต่วันแรกของนักเรียนที่เข้าสู่สถานศึกษา และดำเนินไปจนถึงการสิ้นสุดการเรียนเพื่อไปประกอบ อาชีพและการศึกษาต่อในระดับสูง ประกอบด้วยกิจกรรม 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ กิจกรรมช่วยเหลือ นักเรียนด้านการเรียน คือการให้ข้อเสนอแนะทางการเรียนการศึกษาคือ การทำงานเพื่อหารายได้ระหว่าง เรียน การติดต่อขอรับทุนทางการศึกษาวารสารและหนังสือทางราชการแนะแนวทางการศึกษา ประการ ที่สอง การช่วยเหลือนักเรียนด้านการปรับตัว ส่งเสริมทางด้านสติปัญญาตลอดจนความเข้าใจในเรื่อง ความสามารถของตนเองให้สามารถตัดสินใจเพื่อมุ่งความสำเร็จทางด้านการศึกษา ความสามารถทั่วไป ความถนัดเฉพาะ ค่านิยม การค้นหาข้อมูลส่วนบุคคลและนักเรียนที่มีแนวโน้มของความเคลื่อนไหวด้าน พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้รับข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการเรียนและสามารถเข้าใจ คุณสมบัติของบุคคลที่จะศึกษาต่อและให้นักเรียนสามารถปรับตนเองให้เข้ากับการเรียนในแต่ละแผนการ เรียน วางแผนทางการศึกษาและเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม

2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) การแนะแนวอาชีพเป็นการให้ความ ช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการเข้าเกี่ยวกับอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจและสภาพร่างกายของตน รวมทั้งเป็นการให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพและ ลักษณะของงาน คุณสมบัติที่จำเป็นการฝึกอบรมรายได้ สวัสดิการ ความมั่นคง ความก้าวหน้า สิ่งแวดล้อม ข้อดี ข้อเสีย การแสวงหางาน การสมัครงานการปรับตัวให้เข้ากับงานและปฏิบัติตนให้มีความก้าวหน้าใน หน้าที่การงานเพื่อให้ นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่างๆที่มีอยู่ในท้องถิ่น และในโลกกว้าง เพื่อให้ข้อมูลสารสนเทศแก่นักเรียนเกี่ยวกับอาชีพที่นักเรียนสนใจและเข้าใจในอาชีพนั้นๆ อย่างลึกซึ้ง และให้นักเรียนรู้จักวิธีการแสวงหางาน วิธีการสมัครงานวิธีปรับตัวให้เข้ากับงานและวิธีการปฏิบัติตนให้ มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

3. การแนะแนวส่วนตัวและอาชีพ (Personal – Social Guidance) การแนะแนว ส่วนตัวและสังคมเป็นการช่วยเหลือให้มีชีวิต หรือความเป็นอยู่อย่างสมบูรณ์ มีความเจริญทั้งร่างกาย และจิตใจ มีความเข้าใจตนเองมีอารมณ์ที่มั่นคง มีความสามารถที่ปรับตัวให้เข้ากับสังคมร่วมกันอย่าง มีความสุข รู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นหรือสังคมได้มีความสามารถในการเป็น ผู้นำและผู้ตามที่ดี มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์นอกจากนี้ทำให้การศึกษา มีการพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะไม่เป็นบุคคลที่จะต้องดำเนินชีวิตด้วยตนเองเพื่อให้ นักเรียนสามารถวางแผนชีวิตให้สอดคล้องกับจุดหมายของตนเอง ให้ พัฒนาความสามารถของนักเรียน อย่างสม่ำเสมอ เป็นไปในทางสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาจุดหมายของชีวิต ให้นักเรียนมีความเจริญอก งามในด้านความสามารถที่จะนำตนเองได้ และ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจสภาพสังคมซึ่งจะเป็นผล ทำให้สามารถปฏิบัติตนได้ดีขึ้นในสังคมและสามารถอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

สรุปคือ งานแนะแนวโรงเรียนนั้นไม่ได้กำหนดเป็นหลักสูตรตายตัวเหมือนหลักสูตรประจำวิชาอื่นๆ แต่จะเน้นงานบริการทั้ง 5 งาน ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูแนะแนวที่จะมีส่วนช่วยในการกำหนดกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียนนักเรียนได้เกิดการพัฒนาทักษะต่างๆ และค้นพบตัวเองได้

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนว

ความหมายของชุดกิจกรรมแนะแนว Good (1973, p. 306) ได้อธิบายชุดกิจกรรมไว้ว่า เป็นโปรแกรมทางการสอนทุกอย่างที่จัดเฉพาะ มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน อุปกรณ์ที่ใช้ในการเขียน คู่มือครู เนื้อหา แบบทดสอบ ข้อมูลที่เชื่อถือได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน ชุดกิจกรรมนี้ครูเป็นผู้จัดให้นักเรียนแต่ละคนได้ศึกษาและฝึกฝนตนเอง โดยครูเป็นผู้คอยแนะนำเท่านั้น

Houston (1977, p.10) กล่าวว่า ชุดกิจกรรม หมายถึง ชุดของประสบการณ์ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนเพื่อสัมผัสผลตามจุดมุ่งหมายเฉพาะซึ่งชุดการสอนอาจมีรูปแบบต่างๆ กัน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์และคณะ (2551, น. 14) ให้ความหมายชุดกิจกรรมไว้ว่า ชุดกิจกรรมเป็นสื่อประสมที่ได้จัดระบบการผลิตและการนำเสนอสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง และวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงมีประสิทธิภาพ

วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551, น. 269) ให้ความหมายชุดกิจกรรมไว้ว่า ระบบการผลิตและนำเสนอสื่อประสมที่สอดคล้องมาใช้กับวิชาหรือหน่วยหัวเรื่องเพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2551, น. 14-15) ให้ความหมายชุดกิจกรรมไว้ว่า ชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนตรงกับภาษาอังกฤษว่า Instructional Package เป็นสื่อประสมประเภทหนึ่ง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่องที่สอน แม้ชุดการเรียนการสอนจะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่สำหรับบางคน แต่นักการศึกษาไทยได้มีแนวคิดการทำชุดการเรียนการสอนมาเป็นเวลานาน แม้จะยังไม่มีคำว่า “ชุดการเรียนการสอน” ขึ้นมาก็ตาม ชุดการเรียนการสอนเป็นสื่อประสมที่ได้จัดระบบการผลิตและการนำเสนอสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง และวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาความหมายของชุดกิจกรรมสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรม เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้ผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์หรือหัวข้อที่ผู้สอนกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประเภทของชุดกิจกรรม สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2550, น. 52-53) ได้แบ่งชุดการสอนหรือชุดกิจกรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ชุดการสอนหรือชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบคำบรรยายของครู เป็นชุดการสอนสำหรับนักเรียนกลุ่มใหญ่ หรือเป็นการสอนที่มุ่งเน้นการปูพื้นฐานให้ทุกคนรับรู้และเข้าใจในเวลาเดียวกัน มุ่งในการขยายสาระให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ชุดกิจกรรมแบบนี้ลดเวลาในการอธิบายของครูผู้สอนให้พูดน้อยลง เพิ่มเวลาให้นักเรียนปฏิบัติมากขึ้น โดยใช้สื่อที่มีอยู่พร้อมชุดกิจกรรม การเรียนรู้ในการนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ สิ่งสำคัญคือสื่อที่นำมาใช้จะต้องให้นักเรียนได้เห็นชัดเจนทุกคน และมีโอกาสได้ใช้ครบทุกคนหรือทุกกลุ่ม

2. ชุติการสอนหรือชุติกิจกรรมการเรียนรู้แบบกิจกรรมกลุ่มหรือชุติการสอนสำหรับการเรียนการสอนเป็นกลุ่มย่อย เป็นชุติการสอนต่างๆ ที่บรรจุไว้ในแต่ละชุติ มุ่งที่จะฝึกทักษะในเนื้อหาวิชาที่เรียนโดยให้นักเรียนมีโอกาสทำงานร่วมกัน ชุติการสอนนี้มักใช้ในการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม

3. ชุติการสอนหรือชุติกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคลหรือตามเอกัตภาพ เป็นชุติกิจกรรมการเรียนรู้ที่เรียนได้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล คือนักเรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง อาจเรียนที่โรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ จุดประสงค์หลักคือมุ่งทำความเข้าใจเนื้อหาวิชาเพิ่มเติม และนักเรียนสามารถประเมินผลการเรียนด้วยตนเองได้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2551, น. 7) เสนอแนวคิดในการแบ่งกลุ่มชุติการเรียนการสอนหรือชุติกิจกรรมการเรียนรู้มี 4 ประเภทใหญ่ ประกอบด้วย

1. ชุติการเรียนการสอนหรือชุติกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบคำบรรยาย เป็นชุติการเรียนการสอนที่มุ่งช่วยขยายเนื้อหาสาระการสอนแบบบรรยายให้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้ผู้สอนพูดน้อยลง และให้สื่อการสอนทำหน้าที่แทนชุติการสอนแบบบรรยายนี้นิยมใช้กับการฝึกอบรมและการสอนในระดับอุดมศึกษาที่ยังถือว่าการสอนแบบบรรยายยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน

2. ชุติการเรียนการสอนหรือชุติกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มกิจกรรม เป็นชุติการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมกลุ่มเช่นในการสอนแบบศูนย์การเรียนการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

3. ชุติการเรียนการสอนหรือชุติกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคล เป็นชุติการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความแตกต่างระหว่างบุคคล อาจเป็นการเรียนในโรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ เพื่อให้นักเรียนก้าวไปข้างหน้าตามความสามารถ ความสนใจและความพร้อมของนักเรียน ชุติการเรียนการสอนรายบุคคลอาจออกมาในรูปของหน่วยการเรียนย่อยหรือ “โมดูล”

4. ชุติการเรียนการสอนหรือชุติกิจกรรมการเรียนรู้ทางไกล เป็นชุติการเรียนการสอนที่ผู้สอนกับนักเรียนอยู่ต่างถิ่น ต่างเวลากัน มุ่งสอนให้นักเรียนศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน ประกอบด้วยสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการสอนเสริมตามศูนย์การศึกษา เช่น ชุติการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จากประเภทของชุติกิจกรรมที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ชุติกิจกรรมมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ชุติกิจกรรมที่นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล และชุติกิจกรรมประกอบคำบรรยายที่ครูเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน

หลักการและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการชุติกิจกรรม ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2551, น. 17) ได้กล่าวถึงแนวคิดที่จะนำไปสู่ระบบการผลิตชุติกิจกรรม ประกอบด้วยแนวคิด 5 ประการดังนี้

แนวคิดที่ 1 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนได้นำหลักจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งความแตกต่างระหว่างบุคคลมีหลายด้าน คือ ความสามารถ สติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคม เป็นต้น ในการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

วิธีที่เหมาะสมที่สุด คือ การจัดการสอนรายบุคคลหรือการสอนเอกัตภาพการศึกษา โดยเสรีการศึกษาด้วยตนเองซึ่งล้วนเป็นวิธีเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนตามสติปัญญา ความสามารถและความสนใจ โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

แนวคิดที่ 2 ความพยายามที่จะเปลี่ยนการเรียนการสอนที่ยึด “ครู” เป็นแหล่งความรู้หลักมาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เรียนด้วยการใช้แหล่งความรู้จากสื่อการเรียนการสอน จากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งได้จัดให้ตรงกับเนื้อหาประสบการณ์ตามหน่วยวิชาการสอนต่าง ๆ การเรียนด้วยวิธีนี้ ครูจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนเป็นหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด อีกสองส่วนผู้เรียนจะศึกษาด้วยตัวเองจากสิ่งที่ผู้สอนเตรียมไว้ในรูปแบบชุดกิจกรรม

แนวคิดที่ 3 การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในรูปของการจัดระบบสื่อหลายอย่างมาบูรณาการให้เหมาะสม และใช้เป็นแหล่งความรู้สำหรับนักเรียนแทนที่ครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน ตลอดเวลาแนวทางใหม่จึงเป็นการสอนแบบประสมให้เป็นชุดกิจกรรม

แนวคิดที่ 4 ปฏิกริยาสัมพันธ์ ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับสภาพแวดล้อม ซึ่งเดิมนักเรียนเป็นฝ่ายรับรู้จากครูเท่านั้นนักเรียนจึงขาดทักษะการแสดงออกและการทำงานเป็นกลุ่ม แนวโน้มทางอนาคตของการเรียนรู้จึงมีการนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งนำมาสู่การผลิตสื่อออกมาในรูปของชุดกิจกรรม

แนวคิดที่ 5 การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ โดยจัดสถานการณ์ออกมาเป็นการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึงระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน

1. ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง
 2. ได้ทราบว่าการตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานของตนถูกหรือผิดอย่างไร
 3. ได้รับการเสริมแรงที่ทำให้ผู้เรียนภาคภูมิใจที่ได้ทำถูกต้องถูกอันจะทำให้เกิดการทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต
 4. ได้เรียนรู้ไปทีละขั้นตอนตามความสามารถและความสนใจของตนเอง
- ทิสนา แคมมณี (2551, น. 51) กล่าวว่า ต้องยึดหลักทฤษฎีการเรียนรู้ ทางจิตวิทยา โดยให้รายละเอียดไว้ดังนี้

1. กฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ เกี่ยวกับกฎแห่งการฝึกหัด คือสิ่งใดก็ตามที่มีการฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ย่อมทำให้ผู้ฝึก มีความคล่องแคล่วและสามารถทำได้ดี ในทางตรงกันข้ามสิ่งใดก็ตามที่ไม่ได้ รับการฝึกหัด หรือทอดทิ้งไปนานแล้วย่อมจะทำได้ ไม่ดี
2. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ควรคำนึงถึงว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถและความสนใจต่างกัน ฉะนั้นในการสร้างแบบฝึก จึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมคือ ไม่ยาก ไม่ ง่ายจนเกินไป และควรมีหลาย ๆ แบบ
3. การจูงใจนักเรียน โดยการจัดแบบฝึกจากง่ายไปหายาก เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของนักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการฝึก และช่วยยั่วยุให้ติดตามต่อไป
4. ใช้แบบฝึกสั้นๆ เพื่อไม่เกิดความเบื่อหน่าย การพัฒนาชุดกิจกรรมเป็นงานที่ละเอียดต้องอาศัยความรอบคอบ ความเข้าใจ เพื่อให้ได้ชุดกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนอย่างสมบูรณ์

จากแนวคิดเกี่ยวกับหลักการสร้างชุดกิจกรรมนี้พอสรุปได้ว่า การสร้างชุดกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล เน้นการจัดการเรียนการสอนที่นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตัวเอง และพิจารณาถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและมีความหลากหลาย องค์ประกอบของชุดกิจกรรม ในการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนนั้น ผู้สร้างจำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบของชุดกิจกรรม ซึ่งมีหลายท่านที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดกิจกรรม

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2550, น. 52) ได้กล่าวถึงชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. คู่มือครู เป็นคู่มือหรือแผนการสอนสำหรับผู้สอนใช้ศึกษาและปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดชี้แจงไว้อย่างชัดเจน เช่นการนำเข้าสู่บทเรียน การจัดชั้นเรียน บทบาทนักเรียน เป็นต้น ลักษณะของคู่มืออาจจัดทำเป็นเล่มหรือแผ่นพับก็ได้

2. คำสั่งหรือบัตรงาน เป็นเอกสารที่บอกให้นักเรียนประกอบกิจกรรมแต่ละอย่างตามขั้นตอนที่กำหนดไว้บรรจุอยู่ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ บัตรคำสั่งหรือบัตรงานจะมีครบตามจำนวนกลุ่มหรือจำนวนนักเรียน ซึ่งจะประกอบด้วยคำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา คำสั่งให้นักเรียนประกอบกิจกรรมและการสรุปบทเรียน การจัดทำบัตรคำสั่งหรือบัตรงานส่วนใหญ่นิยมใช้กระดาษแข็งขนาด 6x8 นิ้ว

3. เนื้อหาสาระและสื่อการเรียนประเภทต่าง ๆ จัดในรูปของสื่อการสอนที่หลากหลายอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

3.1 ประเภทเอกสารสิ่งพิมพ์ เช่นหนังสือวารสารบทความใบความรู้ (Fact Sheet) ของเนื้อหาเฉพาะเรื่องบทเรียนโปรแกรม เป็นต้น

3.2 ประเภทโสตทัศนูปกรณ์เช่นรูปภาพแผนภาพแผนภูมิสมุดภาพสไลด์ (Slide) เทปบันทึกเสียง วิดีทัศน์ (Video) ซีดีรอม (CD - Rom) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) เป็นต้น

4. แบบประเมินผล เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดและประเมินความรู้ด้วยตนเองทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนอาจจะเป็นแบบทดสอบชนิดจับคู่เลือกตอบหรือกาเครื่องหมายถูกผิดได้

ทิตินา แคมมณี (2551, น. 10-12) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการจัดทำชุดกิจกรรมดังนี้

1. ชื่อชุดกิจกรรม หมายถึง ชื่อกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์
2. ชื่อหน่วย หมายถึง หัวข้อย่อยที่ประกอบขึ้นเป็นชุดกิจกรรม ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ในแต่ละชุดกิจกรรม

3. คำชี้แจง สำหรับนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมในชุดกิจกรรมหมายถึงข้อแนะนำในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากชุดกิจกรรมของนักเรียน

4. สารการเรียนรู้ หมายถึง เนื้อหารายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้ในชุดกิจกรรม

5. ตัวบ่งชี้ในการเรียนรู้ หมายถึง การระบุพฤติกรรมการเรียนรู้ของเนื้อหาในหน่วยย่อยของชุดกิจกรรมตามที่หลักสูตรกำหนด

6. เวลาที่ใช้ หมายถึงระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละหน่วยของชุดกิจกรรม

7. กิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วย หมายถึง การกำหนดงานที่จะให้นักเรียนปฏิบัติ
8. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้กับการเรียนการสอนในชุดกิจกรรม
9. การประเมินผล หมายถึง การทดสอบความสามารถของนักเรียนหลังจากเรียน

ด้วยหน่วยการเรียนรู้ในชุดกิจกรรม

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของชุดกิจกรรมส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกันมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญคือชื่อกิจกรรมคำชี้แจง จุดประสงค์ของกิจกรรม เวลาที่ใช้ แบบทดสอบก่อนเรียน วัสดุอุปกรณ์ เนื้อหากิจกรรมคำถามท้ายกิจกรรม คำเฉลยท้ายกิจกรรม และความรู้เพิ่มเติมสำหรับครู

ขั้นตอนในการสร้างชุดกิจกรรม การสร้างชุดกิจกรรมที่ดีต้องมีขั้นตอนการสร้างที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้กำหนดกิจกรรมและสื่อให้เหมาะสม

วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551, น. 272) ได้นำเสนอหลักการสร้างชุดกิจกรรมไว้ 10 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์อาจกำหนดเป็นหมวดวิชา หรือบูรณาการเป็นแบบสหวิทยาการตามที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดหน่วยการสอนโดยการแบ่งเนื้อหาวิชาที่ครูจะถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้ในหนึ่งสัปดาห์หรือหนึ่งครั้ง

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดหัวเรื่องในการสอนแต่ละหน่วยผู้สอนจะให้ประสบการณ์อะไรบ้างกับนักเรียนกำหนดออกมาประมาณ 4 - 6 หัวข้อ

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดมโนทัศน์และหลักการให้สอดคล้องกับหัวเรื่องและสรุปรวมนแนวคิด สาระหลักเกณฑ์ที่สำคัญไว้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาการสอนให้สอดคล้องกัน

ขั้นตอนที่ 5 กำหนดจุดประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่องควรกำหนดเป็นจุดประสงค์ทั่วไปแล้วเปลี่ยนแปลงเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้ทุกครั้ง

ขั้นตอนที่ 6 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้แบบทดสอบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากที่ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วนักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้หรือไม่

ขั้นตอนที่ 7 กำหนดแบบประเมินผล ต้องประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยใช้แบบทดสอบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากที่ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วนักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้หรือไม่

ขั้นตอนที่ 8 เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์และวิธีการใช้ซึ่งถือว่าเป็นสื่อการสอนควรจัดไว้เป็นหมวดหมู่ก่อนที่นำไปทดลองและหาประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 9 หาประสิทธิภาพของชุดการสอนเพื่อทราบว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพผู้สร้างจะต้องกำหนดเกณฑ์ล่วงหน้าโดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการ เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนบรรลุผล

ขั้นตอนที่ 10 การใช้ชุดกิจกรรมชุดการสอนที่ได้รับการปรับปรุง และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สามารถนำไปสอนนักเรียนตามประเภทของชุดการสอนและตามระดับการศึกษา

ซึ่งในการนำชุดกิจกรรมไปใช้มีขั้นตอน คือ

1. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อพิจารณาพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน

2. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
3. ขึ้นประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน (ชั้นสอน)
4. ขึ้นสรุปผลการสอนเพื่อสรุปมโนทัศน์และหลักการที่สำคัญ
5. ทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อดูพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการสร้างชุดกิจกรรมฝึกทักษะควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับสิ่งเร้าและการตอบสนอง กำหนดสาระสำคัญและจุดมุ่งหมายของสาระการเรียนรู้ มีรูปแบบที่หลากหลาย จัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก คำสั่งชัดเจนอ่านเข้าใจง่าย เหมาะสมกับเวลา วัยและความสามารถประโยชน์ของชุดกิจกรรม ถวัลย์ มาศจรัส (2550, น. 21) กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรมไว้ว่า

1. เป็นสื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
 2. ผู้เรียนมีสื่อสำหรับฝึกทักษะด้วยการฝึกปฏิบัติ
 3. เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับการแก้ไขปัญหาในการเรียนของผู้เรียน
 4. พัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2551, น. 120) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้อ่านถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่สลับซับซ้อน ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมสูง เช่น การทำงานของเครื่องจักรกล อวัยวะภายในร่างกาย การเจริญเติบโตของสัตว์ชั้นต่ำ
 2. ช่วยสร้างความสนใจของนักเรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษา เพราะชุดกิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนของตนเอง
 3. เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
 4. ช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจแก่ผู้สอน เพราะชุดกิจกรรมผลิตไว้เป็นหมวดหมู่หยิบใช้ได้ทันที โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ค่อยมีเวลาในการเตรียมตัวล่วงหน้า
 5. ทำให้การเรียนของนักเรียนเป็นอิสระจากอารมณ์ครู ชุดกิจกรรมสามารถทำให้นักเรียนเรียนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าครูผู้สอนจะมีสภาพหรือขัดข้องทางอารมณ์มากน้อยเพียงใด
 6. ทำให้การเรียนของนักเรียนเป็นอิสระจากบุคลิกของครูผู้สอน เนื่องจากชุดกิจกรรมทำให้หน้าที่ถ่ายทอดความรู้แทนครู แม้ครูจะพูดหรือสอนไม่เก่ง นักเรียนก็สามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพจากชุดการเรียนที่ผ่านการหาประสิทธิภาพมาแล้ว
 7. ช่วยให้ครูวัดผลการเรียนรู้ได้ตรงตามความมุ่งหมาย
- สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะด้านต่าง ๆ เสริมทักษะให้คงทนและทบทวนความรู้ได้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียนแล้วยังช่วยให้ครูได้มองเห็นปัญหาและข้อบกพร่องในการสอน ทั้งยังช่วยอำนวยความสะดวกให้กับครูซึ่งเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนในปัจจุบัน

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ

การแนะแนวอาชีพ (Career Guidance) ได้มีผู้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพไว้หลายท่าน และที่สำคัญมีดังนี้

“การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) คือ กระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้มีความสามารถในการเลือกอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ และให้มีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพนั้น” (สมาคมแนะแนวอาชีพแห่งชาติอเมริกัน, 1921 แก้ไขเพิ่มเติม 1937 อ้างในสำเนา ขจรศิลป์, 2529, น. 8)

“การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักตนเอง และได้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ เพื่อจะได้ตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม และประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพที่เลือกนั้น สามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและประเทศชาติ” (Super อ้างในสำเนา ขจรศิลป์, 2529, น. 8)

การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) คือ กระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองและเตรียมตัวเพื่อการประกอบอาชีพให้มีความมั่นคงในการทำงานและมีความก้าวหน้าในอาชีพของตน (Prof. Takeshi Senzaki อ้างในคู่มือแนะแนวอาชีพ กรมการจัดหางาน, 2539, น. 3)

การแนะแนวอาชีพ (Vocation Guidance) คือ การเลือกอาชีพ การเตรียมตัวประกอบอาชีพ และการที่จะประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและก้าวหน้า (Frank Parsons อ้างในคู่มือการแนะแนวอาชีพ กรมการจัดหางาน , 2539, น. 3)

การแนะแนวอาชีพในประเทศไทย สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (อ้างในอรอนงค์ ธีญะวัน, 2539) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งทุกด้าน คือ สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ความสนใจและอุปนิสัยใจคอว่าเหมาะสมกับงานหรืออาชีพใด
2. ช่วยให้ผู้รู้จักและเข้าใจโลกของงานอาชีพต่างๆ และองค์ประกอบของงาน เช่น ลักษณะของงานอาชีพ คุณสมบัติของการประกอบอาชีพ เงินเดือนหรือรายได้ ความมั่นคงในงาน โอกาสก้าวหน้าในงาน สภาพปัจจุบันและแนวโน้มของตลาดแรงงานในอนาคตสำหรับอาชีพต่างๆ เหล่านี้ เป็นต้น
3. ช่วยให้ผู้รู้จักเลือกและตัดสินใจเลือกงานอาชีพอย่างฉลาดถูกต้องเหมาะสมกับ
อรรถภาพ
4. ช่วยให้ผู้รู้จักตัดสินใจเลือกอย่างฉลาดในการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมใน
วิชาชีพต่างๆ
5. ช่วยให้ผู้มีโอกาสพัฒนาบุคลิกลักษณะของตนให้เหมาะสมกับงานอาชีพ เช่น ความอดทน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความตรงต่อเวลา ความร่วมมือในการทำงาน ฯลฯ
6. ช่วยให้ผู้มีโอกาสสัมผัสกับงานอาชีพต่างๆ ตามความเหมาะสมกับวัย
7. ช่วยให้ผู้สามารถปรับตัวให้เข้ากับงานอาชีพ จนประสบความสำเร็จและมี
ความสุขในงานอาชีพของตน

หลักในการแนะแนวอาชีพ

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2543) ได้กล่าวถึงหลักในการแนะแนวอาชีพไว้ว่า การดำเนินการในการแนะแนวอาชีพที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้ดำเนินการมีหลักยึดสำหรับเป็นแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. การแนะแนวอาชีพเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล การแนะแนวอาชีพมีหลักการที่จะช่วยให้บุคคลเลือกอาชีพและประกอบอาชีพได้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล ฉะนั้นนักแนะแนวจำเป็นต้องรู้จักผู้รับบริการแต่ละคน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านต่างๆ เช่น ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกลักษณะสุภาพ และต้องช่วยให้ผู้รับบริการรู้จักและยอมรับตนเองด้วย
2. การแนะแนวอาชีพยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคล นักแนะแนวตระหนักในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการที่จะเลือกอาชีพของตนเอง นักแนะแนวจะเป็นผู้ช่วยให้บุคคลรู้จักตนเองและอาชีพดีขึ้นเพื่อผู้รับบริการจะได้ตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักแนะแนวจะไม่เป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจให้แก่ผู้รับบริการ
3. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่อง การที่บุคคลจะเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมเป็นกระบวนการพัฒนาการโดยขึ้นกับระดับวุฒิภาวะของบุคคล เนื่องจากการที่จะเลือกอาชีพได้นั้นบุคคลจะต้องมีความสามารถใช้วิจารณญาณตัดสินใจ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์ตนเองและวิเคราะห์อาชีพประกอบกัน ซึ่งมีข้อสิ่งที่กระทำกันได้ง่ายๆ ในช่วงเวลาอันสั้น ฉะนั้นการแนะแนวอาชีพต้องมีการวางโครงการระยะยาวโดยเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และจะต้องจัดดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นขั้นๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายตั้งแต่การส่งเสริมทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพสุจริตทั้งหลาย จนกระทั่งถึงการวางโครงการแนะแนวอาชีพ เพื่อให้เยาวชนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมและปรับตัวให้มีความสุข มีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพนั้นแล้ว
4. การแนะแนวอาชีพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเยาวชน เนื่องจากมีอาชีพใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ฉะนั้นเยาวชนควรมีโอกาสได้ข้อมูลที่ต้องเกี่ยวกับอาชีพเหล่านั้น ตลอดจนสามารถพินิจพิจารณาวิเคราะห์วางโครงการประกอบอาชีพได้เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งการแนะแนวอาชีพจะสนองตอบความต้องการนี้ได้เป็นอย่างดี และสภาพการทำงานในปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูง เนื่องจากจำนวนหน่วยงานกับคนทำงานไม่สมดุลกัน ฉะนั้นหน่วยงานต่างๆ จึงมีโอกาที่จะคัดเลือกบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง จะมีความมั่นคง ในการทำงานมากกว่าคนที่มีความประสิทธิภาพในการทำงานต่ำกว่า ดังนั้นบุคคลที่ได้รับการศึกษาหรือฝึกฝนอาชีพในแขนงที่เหมาะสมกับตนเองย่อมมีโอกาสได้รับเลือกเข้าทำงานมากกว่า และมีแนวโน้มที่จะทำงานได้เจริญรุ่งเรืองต่อไป
5. ผู้ทำหน้าที่แนะแนวอาชีพจะต้องมีคุณสมบัติของนักแนะแนวที่ดี และได้รับการฝึกอบรมมาในทางแนะแนว โดยเฉพาะองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการที่จะทำหน้าที่แนะแนวอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพก็คือ ผู้ทำหน้าที่แนะแนวจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน โดยผ่านการศึกษาด้านแนะแนว เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตลอดจนมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม กล่าวคือ เป็นคนที่มีความจริงใจ มีเมตตา ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น มีความอบอุ่น เป็นมิตร สุขุม เรียบร้อย มีวิจารณญาณที่ดี

6. การเลือกอาชีพและประกอบอาชีพของบุคคลมีความสำคัญต่อตัวบุคคล และประเทศชาติ ถ้าประชาชนสามารถเลือกและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม จะนำความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ตัวเอง และมีผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติด้วย

7. ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเป็นสิ่งที่ต้องศึกษา นักแนะแนวจะต้องให้ผู้รับบริการได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ เช่น ลักษณะงาน สภาพการทำงาน รายได้ ความมั่นคงของอาชีพ การเตรียมตัวประกอบอาชีพ คุณสมบัติในการประกอบอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนการเตรียมตัวสมัครงาน

8. การตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทั่วไป นักแนะแนวต้องช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทั่วไปด้วย ไม่เพียงแต่จะเห็นความสำคัญของวิชาการเฉพาะแขนงที่จะไปประกอบอาชีพเท่านั้น

9. การตัดสินใจเลือกอาชีพควรมีความยืดหยุ่น เนื่องจากการวางโครงการประกอบอาชีพ ไม่ใช่สิ่งที่จะกระทำได้ทันที แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่จะต้องใช้เวลาหลายปี ความเหมาะสมที่บุคคล จะเลือกอาชีพได้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา เช่น ความเคลื่อนไหวของตลาดแรงงานอาจเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลจึงควรมีความยืดหยุ่น นอกจากนั้นแต่ละคนยังอาจมีความเหมาะสมที่จะประกอบอาชีพได้หลายอย่างไม่จำเป็นต้องเหมาะกับอาชีพใดอาชีพหนึ่งเท่านั้น

10. การแนะแนวอาชีพจะต้องคำนึงถึงความต้องการด้านเศรษฐกิจและโอกาสที่บุคคลจะได้ทำงานด้วย

11. การแนะแนวอาชีพควรจะมีการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอก เช่น กรมแรงงาน หน่วยงานต่างๆ

12. กิจกรรมแนะแนวอาชีพควรเป็นทั้งกิจกรรมที่จัดในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

13. การแนะแนวอาชีพมิได้มีจุดประสงค์เพียงการที่จะช่วยให้บุคคลเลือกอาชีพได้เท่านั้น แต่เป็นการช่วยให้บุคคลมีทัศนคติที่ถูกต้องปราศจากอคติ พิจารณาสังต่างๆ โดยใช้เหตุผล ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพและมีทักษะในการตัดสินใจและการทำงาน

2.5 ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์

จอห์น แอล ฮอลแลนด์ (John L. Holland) เป็นผู้สร้าง "แบบสำรวจความพอใจในอาชีพ" (The Vocational Preference Inventory) ได้สร้าง "ทฤษฎีการเลือกอาชีพ" ขึ้นโดยมีความคิดพื้นฐาน 4 ประการ (Holland, 1973, pp. 2-4) ดังนี้

1. บุคลิกภาพของบุคคลทั่วไปแบ่งได้เป็น 6 ลักษณะตามความสนใจอาชีพประเภทต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ งานช่างฝีมือและกลางแจ้ง งานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี งานบริการการศึกษาและสังคม งานสำนักงานและเสมียน งานจัดการและค้าขาย งานศิลปะดนตรีและวรรณกรรม บุคลิกภาพแต่ละลักษณะเป็นผลจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ กับแรงผลักดันส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยศักดิ์ตระกูล บิดามารดา ระดับชั้นทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ประสบการณ์เหล่านี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ และความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบนี้จะกลายเป็นความสนใจ และจากความสนใจจะนำไปสู่ความสามารถเฉพาะ ท้ายที่สุดความสนใจและความสามารถเฉพาะจะกำหนดให้บุคคลคิด รับรู้ และแสดงเอกลักษณ์ของตน

2. สิ่งแวดล้อมของบุคคลก็แบ่งได้เป็น 6 อย่างตามความสนใจอาชีพประเภทต่าง ๆ ข้างต้นเช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมแต่ละอย่างนี้ถูกรอบำงำโดยบุคลิกภาพ และเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง ปัญหาและความกดดันบางประการและโดยเหตุที่บุคลิกภาพต่างกัน ทำให้ความสนใจและความถนัด ต่างกันด้วย บุคคลจึงมีแนวโน้มจะหันเข้าหาบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตน ดังนั้น บุคคลในกลุ่มเดียวกันจึงมักจะมีอะไร ๆ คล้าย ๆ กัน

3. บุคคลจะค้นหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เขาได้ฝึกทักษะและใช้ความสามารถ ของเขาทั้งยังเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงทัศนคติ ค่านิยม และบทบาทของเขา

4. พฤติกรรมของบุคคลถูกกำหนดโดยบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ เมื่อเรา ทราบบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมบุคคลก็จะทำให้เราทราบถึง ผลที่จะติดตามมาด้วย ซึ่งได้แก่การ เลือกอาชีพ การเปลี่ยนงาน ความสำเร็จในอาชีพ ความสามารถเฉพาะ พฤติกรรมทางการศึกษาและ สังคม

นอกจากความคิดพื้นฐาน 4 ประการข้างต้นแล้ว ฮอลแลนด์ยังมีแนวคิดปลีกย่อย เพิ่มเติมอีก 4 ประการ (Holland, 1973, pp. 4-5) ดังนี้

1. ความสอดคล้องต้องการ (Consistency) บุคลิกภาพบางลักษณะมีความ สอดคล้องต้องการ เช่น บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้งกับ บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค หรือบุคลิกภาพของผู้มีความ สนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมือนกับบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงาน ศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม

2. ความแตกต่างกัน (Differentiation) โดยปกติ บุคคลจะมีบุคลิกภาพเด่นชัดอยู่ ลักษณะหนึ่ง แม้จะมีบุคลิกลักษณะอื่น ๆ ปะปนอยู่บ้าง แต่บางคนอาจจะมีบุคลิกภาพลักษณะต่าง ๆ อยู่ในระดับใกล้เคียงกันจนยากต่อการชี้ชัดลงไปว่า บุคคลนั้นมีบุคลิกภาพลักษณะใด

3. ความเหมาะสมกัน (Congruence) บุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมต้องมีความ เหมาะสมกัน เช่น สิ่งแวดล้อมของผู้มีความสนใจประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง ย่อมเหมาะสมกับ บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทนี้มากกว่าบุคลิกภาพของผู้มีความสนใจประเภทอื่น

4. การคาดคะเน (Calculus) โดยเหตุที่บุคลิกภาพแต่ละลักษณะและสิ่งแวดล้อมแต่ละอย่างมิได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด และต่างก็มีความสัมพันธ์ภายในกันอยู่ ดังนั้นเมื่อบุคคลมีบุคลิกภาพ ลักษณะหนึ่งก็ทำให้สามารถคาดคะเนถึงบุคลิกภาพลักษณะอื่นได้ด้วย

ที่มาของทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์

"ทฤษฎีการเลือกอาชีพ" ของฮอลแลนด์เป็นผลจากการสังเกตของเขาและของคน อื่นๆ เกี่ยวกับความสนใจ ลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล และมีส่วนสัมพันธ์กับทฤษฎีของกิลฟอร์ด (Guilford, 1954) ซึ่งได้วิเคราะห์บุคลิกภาพและความสนใจของบุคคลออกเป็น 6 ประเภท คือ ด้าน จักรกล ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านบริการสังคม ด้านสารบรรณ ด้านธุรกิจ และด้านศิลปะ นอกจากนี้ ทฤษฎีของฮอลแลนด์ยังมีส่วนคล้ายคลึงกันกับทฤษฎีของแอดเลอร์ (Adler, 1939) ของ فروมม์ (Fromm, 1947) ของ จุง (Jung, 1933) ของเชลดอน (Sheldon, 1954) ของสปริงเจอร์ (Spranger, 1928) โดยเฉพาะการประเมินสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยจำแนกลักษณะของบุคคลที่มีแนวความคิดมาจากลินตัน (Linton, 1945) ซึ่งกล่าวว่า "แรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อมจะถูกถ่ายทอดไปยังบุคคล"

อนึ่ง ทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องความต้องการ (needs) และแรงกดดัน (pressures) ของเมอร์เรย์ (Murray, 1938) ก็เป็นแรงกระตุ้นอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ฮอลแลนด์คิดทฤษฎีของเขาขึ้น กล่าวโดยสรุป "ทฤษฎีการเลือกอาชีพ" ของฮอลแลนด์มีแนวคิดพื้นฐานดังนี้

1. การเลือกอาชีพเป็นการแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพ
2. แบบสำรวจความสนใจคือแบบสำรวจบุคลิกภาพ

ฮอลแลนด์ได้กล่าวถึง "การเลือกอาชีพ" ไว้ว่า "การเลือกอาชีพคือ การกระทำที่สะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจ ความรู้ บุคลิกภาพ และความสามารถของบุคคล อาชีพเป็นวิถีชีวิต ส่วนสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นงานและทักษะ"

การกำหนดลักษณะบุคลิกภาพ

ฮอลแลนด์ได้จำแนกลักษณะบุคลิกภาพตามความสนใจอาชีพต่าง ๆ 6 ประเภท โดยมีเป้าหมายดังนี้

1. ชี้แนะประสบการณ์ที่จะนำไปสู่ลักษณะเฉพาะของบุคคล
2. อธิบายให้ทราบว่า ประสบการณ์นำไปสู่ลักษณะเฉพาะได้อย่างไร และ

ลักษณะเฉพาะนำไปสู่พฤติกรรมได้อย่างไร

3. แยกแยะความเหมาะสมระหว่างบุคลิกภาพแต่ละลักษณะกับเหตุการณ์ทั้งเก่า

และใหม่

1. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง

(Realistic) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของ เครื่องมือ จักรกล และสัตว์เลี้ยง แต่ไม่ชอบกิจกรรมด้านการศึกษาและการแพทย์ ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านการช่าง เครื่องยนต์ การเกษตร ไฟฟ้า และเทคนิค แต่ด้วยความสามารถทางด้านสังคมและการศึกษา สรุปแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

1.1 ชอบอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม

1.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขา มีแก้ปัญหาเกี่ยวกับการงานและเรื่องอื่น ๆ

1.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะผู้มีความสามารถทางด้านเครื่องยนต์และกีฬา แต่ขาดความสามารถทางด้านการเข้าสังคม

1.4 เขาจะนิยมสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนิยมลักษณะภายนอกของบุคคล เช่น เงิน อำนาจ สถานภาพ และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถและค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ ขี้อาย หัวอ่อน เปิดเผย จริงจัง แข็งแรง วัตถุนิยม เป็นธรรมชาติ เรียบ ๆ พากเพียร เสมอต้นเสมอปลาย เก็บตัว มั่นคง มัธยัสถ์ ไม่คิดลึก ไม่หมกมุ่น

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ ช่างไฟฟ้า ช่างประปา ช่างวิทยุ ช่างทำบล็อคนคนขับรถชุดดิน เป็นต้น

2. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค

(Investigative) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตสัญลักษณ์ การจัดระบบ การทดลองด้านกายภาพ ชีวภาพ และปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม

เพื่อจะได้เข้าใจและควบคุมปรากฏการณ์นั้น ๆ แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการชักชวน การเข้าสังคม และการเลียนแบบ

ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และการคำนวณ แต่ด้วยความสามารถทางการโฆษณาชักชวน สรุปลแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

2.1 ชอบอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคนิค และไม่ชอบอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขาย

2.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขาแก้ปัญหาเกี่ยวกับการงานและเรื่องอื่น ๆ

2.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะนักวิชาการ เชื่อมั่นในความคิดของตนเอง มีความสามารถทางการคำนวณและวิทยาศาสตร์ แต่ขาดความสามารถทางการเป็นผู้นำ

2.4 เขาจะมีค่านิยมทางด้านวิทยาศาสตร์และโดยเหตุที่มีความสนใจความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ ชอบวิเคราะห์ รอบคอบ เป็นนักวิจารณ์ ใฝ่รู้ รักอิสระ ฉลาด เกือบตัว มีหลักการ อดทน เสียบขาด มีเหตุผล ไว้วางใจ

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักอุตุนิยมวิทยา นักชีววิทยา นักเคมี นักฟิสิกส์ นักเขียนบทความทางวิชาการ เป็นต้น

3. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม (Social) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ การฝึกหัด การพัฒนา การอนุรักษ์ และการสั่งสอน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ เครื่องมือ เครื่องยนต์ ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านมนุษยสัมพันธ์ เช่นงานประชาสัมพันธ์ งานบริการวิชาการ แต่ด้วยความสามารถด้านการช่างและเทคนิค

สรุปลแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

3.1 ชอบอาชีพประเภทงานบริการการศึกษาและสังคม แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานช่างฝีมือและกลา่งแจ้ง

3.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขาแก้ปัญหาเกี่ยวกับการงานและเรื่องอื่น ๆ

3.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น มีความสามารถทางการสอน แต่ขาดความสามารถทางด้านเครื่องยนต์และวิทยาศาสตร์

3.4 เขาจะมีค่านิยมเกี่ยวกับปัญหาและกิจกรรมด้านสังคมและการกีฬา และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ มีอำนาจ ให้ความร่วมมือ มีความเป็นหญิง มีเมตตาริจิต กว้างขวาง ชอบบำเพ็ญประโยชน์ มีอุดมคติ มีความคิดลึกซึ้ง เมตตากรุณา จูงใจคนเก่ง มีความรับผิดชอบ ชอบเข้าสังคม รู้จักกาลเทศะ มีความเข้าใจเพื่อนมนุษย์

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ ครู นักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ ที่ปรึกษาปัญหาส่วนตัว เป็นต้น

4. บุคลิกภาพของผู้ที่มีความสนใจอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน (Conventional) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เป็นการ

จัดระบบหรือระเบียบ เช่น เก็บรายงาน จัดข้อมูล คัดลอกข้อมูล จัดหมวดหมู่รายงาน และข้อมูลเกี่ยวกับตัวเลข แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เป็นนามธรรม มีอิสระ ต้องค้นคว้า ไม่เป็นระบบแบบแผน

ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านการงานสารบรรณ การคำนวณงานธุรกิจ แต่ด้อยความสามารถทางด้านการศิลปะแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

4.1 ชอบอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม

4.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขาแก้ปัญหาเกี่ยวกับการงานและเรื่องอื่น ๆ

4.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะผู้ชอบเลียนแบบ ชอบจัดระเบียบ มีความสามารถทางด้านการงานสารบรรณและตัวเลข แต่ขาดความสามารถทางด้านการศิลปะ

4.4 เขาจะนิยมผู้ประสบความสำเร็จด้านการงานธุรกิจและเศรษฐกิจ

และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ ชอบเลียนแบบ ยุติธรรม วางท่า มีสมรรถภาพไม่ยืดหยุ่น มีหิริโอตตัปปะ อ่อนน้อม เรียบร้อย พากเพียร คล่องแคล่ว เจ้าระเบียบ เยือกเย็น ไม่มีจินตนาการ

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักบัญชี ผู้ดูแลสินค้าในสต็อก ผู้ควบคุมเครื่องคอมพิวเตอร์ เสมียนจ่ายเงิน พนักงานจดคำให้การในศาล เป็นต้น

5. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขาย (Enterprising) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน หรือผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต เป็นสัญลักษณ์หรือเป็นระเบียบแบบแผนดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านการเป็นผู้นำ การประชาสัมพันธ์ การชักชวน แต่ด้อยความสามารถด้านวิทยาศาสตร์สรุปแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

5.1 ชอบอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขาย แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

5.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขาแก้ปัญหาเกี่ยวกับการงานและเรื่องอื่น ๆ

5.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะผู้กว้างขวาง มีความเชื่อมั่นในตนเอง เข้าสังคมเก่ง มีความสามารถทางด้านการเป็นผู้นำ การพูด แต่ด้อยความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์

5.4 เขาจะนิยมผู้มีความสามารถทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็นคือ ชอบเสี่ยงภัย ทะเยอทะยาน กล้าได้กล้าเสีย เชื่อถือ กระปรี้กระเปร่า เปิดเผย ใจร้อน มองโลกในแง่ดี สนุกสนาน เชื่อมั่นในตนเอง เข้าสังคมง่าย ช่างพูด

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักธุรกิจ พ่อค้า แอร์โฮสเตส นายหน้า นักจัดรายการโทรทัศน์ เป็นต้น

6. บุคลิกภาพของผู้มีความสนใจอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรีและวรรณกรรม (Artistic) พันธุกรรมและประสบการณ์ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ชอบประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ

นามธรรม เป็นอิสระ ไม่เป็นระเบียบแบบแผน แต่ไม่ชอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปธรรม เป็นระเบียบแบบแผน

ดังนั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีความสามารถทางด้านศิลปะ ภาษา ดนตรี การละคร การเขียน แต่ด้วยความสามารถด้านธุรกิจ งานสารบรรณสรุปแล้ว บุคคลกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมดังนี้

6.1 ชอบอาชีพประเภทงานศิลปะ ดนตรี และวรรณกรรม แต่ไม่ชอบอาชีพประเภทงานสำนักงานและเสมียน

6.2 เขาจะใช้ความสามารถที่เขาแก้ปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการงานและเรื่องอื่น ๆ

6.3 เขาจะรับรู้ตัวเองในฐานะคนที่ชอบแสดงออก มีความคิดริเริ่ม มีพรสวรรค์ มีความเป็นหญิง ไม่ชอบเลียนแบบ รักอิสระ มีความสามารถทางด้านศิลปะและดนตรี การแสดง การเขียน การพูด

6.4 เขาจะนิยมผู้มีความสามารถทางการศึกษา

และโดยเหตุที่มีความสนใจ ความสามารถ การรับรู้ตนเอง และค่านิยมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น บุคคลกลุ่มนี้จึงมีลักษณะต่อไปนี้เป็น จุกจิก ไม่มีระเบียบ เจ้าอารมณ์ มีความเป็นหญิง มีอุดมคติ เพื่อฝัน ไม่จริงจัง ใจร้อน รักอิสระ ช่างคิด ไม่ชอบเลียนแบบ มีความคิดริเริ่ม

อาชีพที่บุคคลกลุ่มนี้สนใจ ได้แก่ นักดนตรี นักประพันธ์ นักโฆษณา นักร้อง ผู้ค้าศิลปวัตถุ ศิลปิน เป็นต้น

สรุปคือ เมื่อมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนนักเรียนเข้าใจในตนเองด้านอาชีพมากยิ่งขึ้น

2.6 ลักษณะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับช่างกลโรงงาน

สาขาวิชาเครื่องกล แบ่งออกเป็น สาขางานยานยนต์ เครื่องกลอุตสาหกรรม เครื่องกลเรือ เครื่องกลเกษตร ตัวถังและสีรถยนต์ สาขางานซ่อมบำรุงเครื่องจักรกล อีกหนึ่งสาขาที่มีตลาดแรงงานรองรับ เนื่องจากช่างกลโรงงานเป็นสาขาที่มีความต้องการมาก โดยเฉพาะประเทศไทย เป็นฐานผลิตสินค้าบริษัทต่าง ๆ จึงมีโรงงานมากมายเปิดตัวในประเทศไทย ช่างผู้นำชาวยุโรปในโรงงานอุตสาหกรรมอย่างช่างกล มีส่วนสำคัญในการซ่อมบำรุงเครื่องจักรการผลิตต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน การเรียนสาขานี้จึงน่าสนใจอย่างมาก

ก.จ. (2547) ได้อ้างอิงถึงมาตรฐานอาชีพของสายงานเครื่องกล ไว้ดังนี้

ลักษณะงานโดยทั่วไป สายงานนี้ครอบคลุมถึงตำแหน่งต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานทางช่างเครื่องกล ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับตรวจ ทดสอบ สร้าง ซ่อม ประกอบ ดัดแปลง ติดตั้ง และบำรุงรักษาเครื่องจักรเครื่องยนต์ เครื่องทุ่นแรง และเครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับโลหะ ควบคุมการทำงานของเครื่องจักรเครื่องยนต์ ตลอดจนแก้ไขข้อขัดข้องที่เกิดขึ้น จัดเก็บรักษา เบิกจ่าย เครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน การคำนวณ รายการและประมาณราคาในการดำเนินงานดังกล่าว เป็นต้น หรือตำแหน่งที่ปฏิบัติงานบริหารด้านช่างเครื่องกลในฐานะหัวหน้าหน่วยงานระดับกอง แผนก และผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยงาน และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบไปด้วย

นายช่างเครื่องกล 2 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ เป็นเจ้าหน้าที่ขั้นต้นปฏิบัติงานที่ค่อนข้างยากเกี่ยวกับงานช่างเครื่องกลที่ค่อนข้างมีความยุ่งยากทางเทคนิค ตามที่ได้รับมอบหมาย

เช่น ตรวจ ทดสอบ สร้าง ซ่อม ประกอบ ดัดแปลง ติดตั้งบำรุงรักษาเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องทุ่นแรง และเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับโลหะ ควบคุม การทำงานของเครื่องจักรเครื่องยนต์ ตลอดจนแก้ไขข้อขัดข้องที่เกิดขึ้น ช่วยในการคำนวณรายการและประมาณราคาในการดำเนินงานดังกล่าวและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

นายช่างเครื่องกล 3 ลักษณะงานที่ปฏิบัติปฏิบัติงานที่ยากพอสมควรหรือมีความรับผิดชอบไม่สูงนักเกี่ยวกับงานช่างเครื่องกลโดยปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น ตรวจ ทดสอบ สร้าง ซ่อม ประกอบ ดัดแปลง ติดตั้ง บำรุงรักษาเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องทุ่นแรง และเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับโลหะ ควบคุม การทำงานของเครื่องจักรเครื่องยนต์ ตลอดจนแก้ไขข้อขัดข้องที่เกิดขึ้น คำนวณรายการและประมาณราคาในการดำเนินงานดังกล่าว ควบคุมการใช้และเก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานเป็นต้น ให้คำปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ระดับรองลงมา ติดต่อประสานงาน และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

นายช่างเครื่องกล 4 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ตรวจ ทดสอบ สร้าง ซ่อม ประกอบ ดัดแปลง แก้ไข ติดตั้ง บำรุงรักษาเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องทุ่นแรง และเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับโลหะ คำนวณรายการและประมาณราคาในการดำเนินการดังกล่าว ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพเครื่องจักร เครื่องยนต์ และสภาพซ่อมสร้าง เป็นต้น ให้คำปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ระดับรองลงมา ตอบปัญหาและชี้แจงเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับงานในหน้าที่ติดต่อประสานงาน และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยงาน ทำหน้าที่ช่วยหัวหน้าหน่วยงานปฏิบัติงาน เช่น ติดต่อประสานงาน วางแผน มอบหมายงาน ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำปรึกษาแนะนำ ปรับปรุงแก้ไข ติดตามประเมินผลและแก้ปัญหาขัดข้องในการปฏิบัติงานในหน่วยงานที่รับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

นายช่างเครื่องกล 5 ลักษณะงานที่ปฏิบัติงานที่ค่อนข้างยากมากหรือมีความรับผิดชอบสูงมากเกี่ยวกับงานช่างเครื่องกล โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น ตรวจสอบ สร้าง ซ่อม ประกอบ ดัดแปลง แก้ไข ติดตั้ง บำรุงรักษาเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องมือที่ใช้เกี่ยวกับโลหะ เครื่องทุ่นแรง เก็บรักษาเบิกจ่ายเครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน คำนวณรายการและประมาณราคาในการดำเนินงานดังกล่าว เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของเครื่องจักร เครื่องยนต์แบบต่าง ๆ ประเมินความสามารถในการซ่อม สร้าง ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ แนะนำในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ระดับรองลงมา ตอบปัญหาและชี้แจงเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับงานในหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยงาน ทำหน้าที่ช่วยหัวหน้าหน่วยงานปฏิบัติงาน เช่น ติดต่อประสานงาน วางแผน มอบหมายงาน ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำปรึกษาแนะนำ ปรับปรุงแก้ไข ติดตามประเมินผลและแก้ปัญหาขัดข้องในการปฏิบัติงานในหน่วยงานที่รับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

นายช่างเครื่องกล 6 (ว) ลักษณะงานที่ปฏิบัติงานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญงานและประสบการณ์สูงเกี่ยวกับงานช่างเครื่องกล โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น ตรวจสอบ สร้าง ซ่อม ประกอบ ดัดแปลง แก้ไข ติดตั้ง บำรุงรักษาเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องมือที่ใช้เกี่ยวกับโลหะ เครื่องทุ่นแรง การเก็บรักษา เบิกจ่ายเครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน คำนวณรายการและประมาณราคาในการดำเนินการดังกล่าว

เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของเครื่องจักร เครื่องยนต์แบบต่าง ๆ ประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ระดับรองลงมา ตอบปัญหาและชี้แจงเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับงานในหน้าที่ เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ ตามที่ได้รับแต่งตั้ง เข้าร่วมประชุมในการกำหนดนโยบายและแผนงานของส่วนราชการที่สังกัด และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง ในฐานะผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยงาน ทำหน้าที่ช่วยหัวหน้าหน่วยงานปฏิบัติงาน เช่น พิจารณาวางอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และงบประมาณของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ติดต่อประสานงาน วางแผน มอบหมายงาน วินิจฉัย สั่งการ ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำปรึกษาแนะนำ ปรับปรุงแก้ไข ติดตามประเมินผลและแก้ปัญหาขัดข้องในการปฏิบัติงานในหน่วยงานที่รับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

นายช่างเครื่องกล 7 (ว) ลักษณะงานที่ต้องใช้ความชำนาญพิเศษเกี่ยวกับงานช่างเครื่องกล โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น ตรวจสอบ สร้าง ซ่อม ประกอบ ดัดแปลง แก้ไข ติดตั้ง บำรุงรักษาเครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องมือที่ใช้เกี่ยวกับโลหะ เครื่องทุ่นแรง การเก็บรักษา เบิกจ่ายเครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน คำนวณรายการและประมาณราคาในการดำเนินงานดังกล่าว เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของเครื่องจักร เครื่องยนต์แบบต่าง ๆ ประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ระดับรองลงมา ตอบปัญหาและชี้แจงเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับงานในหน้าที่ พิจารณา ศึกษา วิเคราะห์ ทำความเห็น สรุป รายงาน เสนอแนะและดำเนินการ เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ ตามที่ได้รับแต่งตั้ง เข้าร่วมประชุมในการกำหนดนโยบายและแผนงานของส่วนราชการที่สังกัด และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง ในฐานะผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยงาน ทำหน้าที่ช่วยหัวหน้าหน่วยงานปฏิบัติงาน เช่น พิจารณาวางอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และงบประมาณของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ติดต่อประสานงาน วางแผน มอบหมายงาน วินิจฉัย สั่งการ ควบคุม ตรวจสอบ ให้คำปรึกษาแนะนำ ปรับปรุงแก้ไข ติดตามประเมินผลและแก้ปัญหาขัดข้องในการปฏิบัติงานในหน่วยงานที่รับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

กล่าวโดยสรุป งานของช่างกลมีหลากหลายประเภทงาน ซึ่งเมื่อนักเรียนจบการศึกษาแล้ว สามารถเลือกเข้าสายงานที่เกี่ยวข้องและสะสมประสบการณ์เพื่อให้งานในสายงานที่สูงขึ้นไปได้อีก นอกจากนี้ในกรณีที่นักเรียนสำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ยังสามารถหางานที่ตรงกับสายงานที่สำเร็จมาได้ นั่นคือ ประกอบอาชีพอิสระ หรือเป็นพนักงานในสายการผลิตภาคอุตสาหกรรม

2.7 ลักษณะอาชีพอิสระ

ความหมายของการประกอบอาชีพ ประสารทสุข นิยมราษฎร์และคณะได้ให้ความหมายไว้ว่าการประกอบอาชีพ (อ้างในกัลป์พฤกษ์ พลศรี, 2554, น. 31-33) หมายถึงงานหรือภาระหน้าที่ของมนุษย์ต้องทำสม่ำเสมอหรือประจำด้วยความถนัด ความสนใจ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์หรือการฝึกฝนจนเชี่ยวชาญโดยมีผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ความพึงพอใจของบุคคลที่ได้กระทำความสำเร็จของตนเองและองค์การหรือกลุ่มหรือในรูปของค่าตอบแทนที่เป็นเงินทองหรือสิ่งต่างตอบแทนหรือแลกเปลี่ยน ซึ่งกันและกันหรือการได้รับการยกย่องมีชื่อเสียงและ

เครือข่ายเพื่อนฝูงในสังคม ซึ่งประเภทของอาชีพ อาชีพสามารถแบ่งออกได้เป็นลักษณะใหญ่ ๆ ได้ 2 ลักษณะคือ

1. งานอาชีพที่ทำให้ผู้อื่น (Work for Others/Organization) งานอาชีพที่ทำให้ผู้อื่นหรือเป็นลูกจ้าง/พนักงาน ทำให้องค์กรที่เป็นรัฐบาลหรือองค์กรธุรกิจเอกชนหรือองค์กรการกุศล สาธารณะต่าง ๆ เช่น องค์กรช่วยเหลือผู้พิการ องค์กรทหารผ่านศึก องค์กรนานาชาติ เช่น สโมสร โรตารี โลออนท์ สมาคม ชมรม ฯลฯ ในการทำงานให้ผู้อื่นนี้จะมีผลงานจะมีผลตอบแทนที่ได้รับขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ซึ่งผลตอบแทนอาจจะ ปรากฏในรูปของค่าตอบแทน เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าสมนาคุณ บัตรอภินันทนาการ ไล่ออบคุณ เกียรติบัตรการทำงานให้ผู้อื่นนี้จะต้องผ่านเข้าไปทำด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสมัครงานมีการฝากให้ไปทำงาน การถูกเชิญให้ไปทำงานโดยภาระหน้าที่แน่นอนชัดเจนเป็นการทำงานตามนโยบายขององค์กร แผนงานขององค์กรหรือทำตามคำสั่ง การทำงานให้องค์กรหรือทำให้ผู้อื่นนี้บุคคลมีการเจริญเติบโต หรือความก้าวหน้าในสายงานอาชีพตามลำดับขั้นอยู่กับระยะเวลาการทำงานหรือความสามารถหรือ สิทธิบางอย่าง

2. งานอาชีพอิสระ (Self-Employment) งานอาชีพอิสระนี้เป็นการทำงานที่ไม่ต้อง มาสมัครงานแต่เป็นการทำงานที่เกิดจากการตัดสินใจของผู้ที่จะกระทำเพื่อให้ตนเองหรือกระทำด้วย ตนเองเป็นการจ้างตนเองโดยอาศัยปัจจัยความรู้ความสามารถ โอกาส จังหวะ การเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรงในชีวิต การฝึกฝนเพิ่มพูนพัฒนาตนเอง การลงทุนด้วยตนเอง อาจเป็น พุทธทรัพย์ ของตนเองหรือครอบครัวหรือการกู้ยืมจากผู้อื่นหรือสถาบันการเงินด้วยการค้ำประกันตนเองมีการ บริหารจัดการด้วยตนเองและอาจขยายกิจการด้วยการจ้างงานผู้อื่นมาทำงานบางอย่างเช่น จ้างลูกจ้าง เป็นลูกมือ กิจการของงานอาชีพอิสระมีขนาดตั้งแต่เล็ก กลาง และขนาดใหญ่ตามความพึงพอใจหรือ พุทธทรัพย์และความสามารถของผู้ดำเนินกิจการนั้น ๆ ในปัจจุบันการประกอบอาชีพอิสระหรืออาชีพ ส่วนตัวได้รับความสนใจยอมรับมากขึ้นจากประชาชนทั่วไปที่เคยทำงานให้ผู้อื่นหรือองค์กรอื่น ๆ มา ก่อน จึงได้หันมาประกอบอาชีพอิสระเสริมรายได้จากการทำงานที่เป็นอาชีพหลักหรือกลุ่มประชาชน ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกเลิกจ้าง การออกจากงาน ด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม เช่น ออกจากงาน ตาม โครงการเกษียณก่อนอายุราชการ การลดกำลังคน การเลิกกิจการ การใช้เทคโนโลยีเข้ามาทำงาน แทนคน เป็นต้น ต่างก็หันมาประกอบอาชีพอิสระมากขึ้น รวมตลอดจนถึงนักเรียน นักเรียนที่กำลังจะ จบการศึกษาหรือจบการศึกษาแล้วได้มุ่งมาให้ความสนใจในการประกอบอาชีพอิสระแทนที่จะเข้าไป ทำงานในแหล่งงานต่าง ๆ เหมือนในอดีต

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวด้านอาชีพ

2.8.1 งานวิจัยภายในประเทศ

ทิพย์มาศย์ พิมลศักดิ์ (2530, น. 52) ได้ทดลองการใช้ชุดแนะแนวอาชีพที่มี ต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนนาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้ชุดการแนะแนว อาชีพ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดแนะแนว อาชีพมีการตัดสินใจเลือกอาชีพสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปกรณ วรศสวัสดิ์ (2533, น. 41) ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวอาชีพที่มีต่อความสนใจอาชีพอิสระในท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 30 คนปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดแนะแนวอาชีพมีความสนใจในอาชีพอิสระในท้องถิ่นสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุรจิต วรรณรักษ์ (2540, น. 74-78) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจในการเลือกอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดพุทธบูชา เขตราชบุรณะ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนกิจกรรมแนะแนวมีกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพดีกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริลักษณ์ วัฒนศิริ (2545, น. 44) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปัญญาวรคุณ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพมีคะแนนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไพรัช ล้ายอง (2445) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ผลของการแนะแนวอาชีพอิสระ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ใช้บริการแนะแนวอาชีพอิสระเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความรู้ความสามารถในด้านการแนะแนวในระดับพอใช้ สถานที่ให้บริการและสื่อที่ใช้ประกอบการแนะแนวอาชีพอิสระอยู่ในระดับพอใช้ เนื้อหาหลักสูตรของอาชีพอยู่ในระดับดี ปัจจัยด้านการศึกษารายได้ สถานภาพการทำงาน กระบวนการแนะแนวอาชีพด้านเจ้าหน้าที่และด้านสถานที่ มีผลต่อการประกอบอาชีพอิสระของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอายุและสถานภาพการสมรส มีผลต่อการประกอบอาชีพอิสระของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 รูปแบบการให้บริการที่ต้องการคือ ให้เจ้าหน้าที่ออกไปให้บริการในหมู่บ้าน ตำบล หรือชุมชน และสถิติการประกอบอาชีพประกอบการบรรยาย ในด้านการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และนำไปประกอบอาชีพนั้น ผู้ใช้บริการเห็นว่าได้ประโยชน์มากร้อยละ 87.1 ใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพและเผยแพร่ให้แก่บุคคลอื่นร้อยละ 67.5 นำไปประกอบอาชีพอิสระร้อยละ 24.5 ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นว่าอัตราค่าจ้างไม่เพียงพอ ไม่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านนี้โดยตรงเจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ความสามารถในการแนะแนวอาชีพอิสระเพียงพอ สถานที่ในการให้บริการไม่เหมาะสม วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ไม่เพียงพอ ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ประสงค์ที่จะทำงานในสถานประกอบการมากกว่าที่จะประกอบอาชีพอิสระจึงไม่ให้ความสนใจต่อการแนะแนวอาชีพอิสระเท่าที่ควร ผู้ใช้บริการบางส่วนสนใจที่จะประกอบอาชีพอิสระแต่ไม่มีเงินทุน

วัชรภรณ์ พรหมรักษ์ (2548) ทำการวิจัยเรื่องความสนใจในการเลือกอาชีพ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความสนใจในหมวดอาชีพวิชาการมากที่สุดเป็นอันดับ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงให้เหตุผลในวิชาชีพที่เป็นอันดับหนึ่ง ว่า เป็นอาชีพที่ไฝฝัน ใช้สมองมากกว่าใช้กำลังกาย มีรายได้ดี มีเงินเดือนสูง มีความมั่นคงในอาชีพ บิตามารดา ญาติหรือ ผู้อื่นให้การสนับสนุน มีอิสระในการทำงาน มีความรับผิดชอบสูง ตรงกับความสามารถของตนเอง ก้าวทัน

โลกและได้รับประสบการณ์ใหม่ๆอยู่เสมอ ตลอดจนเพศ ระดับผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน การศึกษา ของบิดามารดา อาชีพของบิดามีความสัมพันธ์กับความสนใจในหมวดอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

เสมอแ ข อภิรมยานนท์ (2549) ทำการศึกษาทางเลือกอาชีพของนักเรียน ภาคอาชีวะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพคือ ปัจจัย ส่วนตัว ได้แก่ รายได้และผลตอบแทนที่สูง ด้านครอบครัว ได้แก่อาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการ ส่วน แนวโน้มการเลือกอาชีพในอนาคต นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การประกอบอาชีพอิสระหรือ ธุรกิจส่วนตัวจะเป็นทางเลือกที่เลือกทำมากที่สุด

วชิรวิทย์ มาลาทอง (2558) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาผล ของการจัดกิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีการเลือกอาชีพเพื่อพัฒนาการเข้าใจตนเองและการเลือกอาชีพ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการเข้าใจตนเองและการเลือกอาชีพของนักเรียนกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมกับ กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีการเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประเทืองทิพย์วิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 56 คน มีจำนวน 2 ห้องเรียน ที่มีคะแนนจากแบบวัดกิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีการเลือกอาชีพเพื่อพัฒนาการเข้าใจตนเองและ การเลือกอาชีพไม่แตกต่างทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการทดลองที่มีนักเรียนในกลุ่มทดลอง 28 คน และ กลุ่มควบคุม 28 คน ตัวแปรตามคือ การเข้าใจตนเองและการเลือกอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลองและ นักเรียนกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีการเลือกอาชีพเพื่อพัฒนาการ เข้าใจตนเองและอาชีพ ทั้งหมด 6 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน- มาตรฐาน และ การทดสอบสถิติ Paired-Sample t-test, Independent-Sample t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีการเลือกอาชีพเพื่อพัฒนาการเข้าใจตนเองและการ เลือกอาชีพมีผลต่อนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประเทืองทิพย์วิทยา และ 2) ภายหลัง การจัดกิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีการเลือกอาชีพเพื่อพัฒนาการเข้าใจตนเองและการเลือกอาชีพ พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดกิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีการเลือกอาชีพเพื่อ พัฒนาการเข้าใจตนเองและการเลือกอาชีพสูงกว่าเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

กิบสัน (Gibson, 1980, pp. 416-422) ได้สำรวจความคิดเห็นของครูใน โรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐโอไฮโอ มิชิแกน เวสต์เวอร์จิเนีย และอินเดียนา จำนวน 208 คน เกี่ยวกับการ จัดโครงการแนะแนวในโรงเรียน พบว่า ครูส่วนมากเห็นว่าการให้ข้อเสนอแนะทางการศึกษาและ อาชีพแก่นักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก ครูจึงถือว่าการให้บริการสนเทศทางด้านการศึกษาและ อาชีพแก่นักเรียนเป็นบริการสำคัญในโครงการแนะแนวของโรงเรียน

เดอกิน (Durgin, 1974, pp. 2674-2675) ได้สำรวจการจัดโครงการแนะ แนวอาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐโอไฮโอ กับครูแนะแนวจำนวน 884 คน พบว่า ตาม ความเห็นของครูแนะแนวแล้วบริการแนะแนวอาชีพเป็นบริการที่มีความสำคัญมากที่สุดในการช่วยให้ นักเรียนมีความสามารถเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้องและบางแห่งยอมรับว่าโครงการแนะแนวในอาชีพ

ของตนยังจัดบริการให้นักเรียนไม่เพียงพอจำเป็นต้องปรับปรุงโดยด่วน เพื่อให้เพียงพอกับความ
ต้องการของนักเรียน

ดิคเคนส์ (Dickens, 1985, p. 2502) ได้ศึกษาผลของการสอนโดยใช้
โปรแกรมการศึกษาด้านอาชีวะที่มีต่อการรับรู้ด้านอาชีวะและอัธมโนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนประถมศึกษามลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ผลการศึกษาพบว่า
นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการศึกษาด้านอาชีวะมีการรับรู้ด้านอาชีวะและอัธมโนคติสูงขึ้น
หลังได้รับการสอนแต่ไม่พบความแตกต่างของการรับรู้ด้านอาชีวะและอัธมโนคติระหว่างนักเรียนชาย
และนักเรียนหญิง

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมแนะแนวอาชีวะ สรุปได้ว่า การใช้กิจกรรมแนะแนว
อาชีวะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งในด้านความคิด ความเข้าใจ
ในอาชีวะและการวางแผนตัดสินใจในการเลือกอาชีวะในอนาคต ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกอาชีวะ
ได้เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในอาชีวะ
ที่ตนเองได้เลือกในอนาคต

